

วารสาร
ประชาคมพุทธศาสนา
Journal of Buddhist Community
ISSN 3027-8236 (online) Vol. 3 No. 1 (January - June 2026)

เจ้าของ

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวูรวิกสิตาราม (Research center for dhammsuksa phrapariyattidhamma of watawutwikasitaram school) ภูมิกุณแม่จาลั้ง ห้อง 305 เลขที่ 137 วัดอาวูรวิกสิตาราม ถนนจรัญสนิทวงศ์ 71 บางพลัด กรุงเทพฯ 10700 โทร 0860864258

วารสารประชาคมพุทธศาสนา

Journal of Buddhist Community

ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2569)

Vol. 3 No. 1 (January – June 2026)

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเป็นวารสารตีพิมพ์เผยแพร่บทความวิชาการ บทความวิจัย บทความหนังสือ และบทความวิชาการประเภทอื่นๆ
2. เพื่อเป็นสื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้เชิงวิชาการของนักวิจัยและนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ
3. เพื่อเป็นวารสารเสนอองค์ความรู้ที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนามนุษย์ตามหลักการศึกษาศาสนาและศาสตร์ต่างๆ
4. เพื่อพัฒนาวารสารให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการประกันคุณภาพการศึกษาและเป็นการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพผลงานการวิจัยและบทความทางวิชาการทางพระพุทธศาสนาและศาสนาต่างๆ รวมทั้งปรัชญาให้เป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐาน TCI

เจ้าของ

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม (RESEARCH CENTER FOR DHAMMSUKSA PHRAPARIYATTIDHAMMA OF WATAWUTWIKASITARAM SCHOOL) ภูฏิกุลแม่ชาลั้ง ห้อง 305 เลขที่ 137 วัดอาวุธวิกสิตาราม ถนนจรัญสนิทวงศ์ 71 บางพลัด กรุงเทพฯ 10700 โทร 0860864258

ข • วารสารประชาคมพุทธศาสนา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม ปีที่ 3 ฉบับที่ 1 (มกราคม-มิถุนายน 2569)

ที่ปรึกษา

พระพรหมวัชรสุทธาจารย์	เจ้าอาวาส/เจ้าสำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม รองแม่กองบาลีสนามหลวง (คณะธรรมยุต)
พระราชดิลก, ดร.	ประธานกรรมการบริหารการศึกษา ผู้ช่วยรองแม่กองบาลีสนามหลวง (คณะธรรมยุต)
พระราชวินัยวัชรเมธี, ดร.	เจ้าคณะแขวงบางพลัด รองอธิการบดี มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
พระมหาพรภวิทย์ จิรวิฑูโช	อาจารย์ใหญ่สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม
ผศ.ดร.เนตร หงษ์ไกรเลิศ	มหาวิทยาลัยสยาม
นาวาเอก ดร.นพดล บงกชกาญจน์	กรมยุทธศึกษาทหารเรือ
ดร.วิลาสินี วัฒนมงคล	ผู้พิพากษาสมทบ ศาลเยาวชนและครอบครัวจังหวัดสมุทรสงคราม

บรรณาธิการวารสาร

พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธีสารคุณ, ผศ.ดร.

ผู้ช่วยบรรณาธิการวารสาร

นายสุขชาน มั๊กกะสัน

กองบรรณาธิการวารสาร

พระบุญฤทธิ์ อภิปัญโญ	มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ดร.มนัสวี ศรีนนท์	มหาวิทยาลัยมหิดล
ผศ.ดร.สุณี เวชประสิทธิ์	มหาวิทยาลัยนวมินทราชินา
พ.ต.ท.หญิง ดร.ปิยะนุช ศรีสรานุกรม	โรงเรียนนายร้อยตำรวจ
นายครรชิต มีซง	โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

ฝ่ายจัดรูปเล่ม/สมาชิกวารสาร

ดร.มนัสวี ศรีนนท์	นายสุขชาน มั๊กกะสัน
นายอริย์ธัช เลิศอมรไชยกิจ	นางสาวพรทิพย์ พุทธิกิตติวงศ์

พิมพ์ที่

จี คลาส (G CLASS) เลขที่ 26/19 ศาลายา พุทธมณฑล นครปฐม 73170
โทร 028892223 โทรสาร 028893204 อีเมลล์ g_class@hotmail.com

บทบรรณาธิการ

ก้าวเข้าสู่ปีที่ 3 ของการจัดพิมพ์ วารสารประชาคมพุทธศาสนา ในปีพุทธศักราช 2569 วารสารยังคงมุ่งมั่นยกระดับคุณภาพทางวิชาการอย่างต่อเนื่อง ภายใต้การดำเนินงานของศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม โดยให้ความสำคัญกับการสร้างความร่วมมือกับภาคีเครือข่ายทางวิชาการ ทั้งสถาบันการศึกษา หน่วยงานวิจัย องค์กรทางพระพุทธศาสนา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อร่วมกันพัฒนาและเผยแพร่ผลงานวิชาการที่มีคุณภาพ ทุกบทความที่ตีพิมพ์ในวารสารฉบับนี้ผ่านกระบวนการประเมินคุณภาพโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 รูป/คน จากหลากหลายสถาบัน ตามหลักเกณฑ์ของ Thai Citation Index (TCI) เพื่อให้มั่นใจว่าผลงานที่เผยแพร่มีความถูกต้อง น่าเชื่อถือ และสามารถสร้างคุณูปการต่อวงการพระพุทธศาสนาและสังคมวิชาการได้อย่างแท้จริง

วารสารฉบับนี้รวบรวมบทความวิจัย บทความวิชาการ และบทปริทรรศน์หนังสือจากนักวิชาการ นักวิจัย คณาจารย์ และผู้ทรงคุณวุฒิจากภาคีเครือข่ายหลากหลายสถาบัน ซึ่งสะท้อนถึงความร่วมมือในการสร้างองค์ความรู้ด้านพระพุทธศาสนา ปรัชญา การศึกษา วัฒนธรรม และศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำไปสู่การแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม ในนามของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการ ขอขอบพระคุณผู้เขียน ผู้ทรงคุณวุฒิ และภาคีเครือข่ายทุกแห่งที่ร่วมกันพัฒนาคุณภาพของบทความวิชาการ และขับเคลื่อนวารสารประชาคมพุทธศาสนาให้เป็นเวทีแห่งความร่วมมือทางวิชาการที่เข้มแข็ง พร้อมก้าวสู่การเป็นวารสารที่ได้รับการยอมรับทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติต่อไป

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทบรรณาธิการ	ค
สารบัญ	ง
การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดสุรินทร์อย่างยั่งยืน Sustainable Development of Buddhist Leadership among Dhammayuttika Nikaya Monastic Leaders in Surin Province พระครูวินัยธรโกมินทร์ สุโกวิท พระสุรกาญจน์ โชติปญโญ และ ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม	1
การศึกษาเชิงวิเคราะห์ศัพท์ปรัชญาจาก phdict.online กรณีศึกษา ศัพท์หมวดอภิปรัชญา ประสพการณ์นิยม (An Analytical Study of Philosophical Terms from phdict.online A Case Study of Metaphysics and Empiricism) ศศิชา ทรัพย์ล้วน	17
บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง พุทธศาสนากับสังคมไทย เขียนโดย พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต) Book Review: Buddhism and Thai Society by Phra Thepwethi (Prayut Payutto) พีรพัฒน์ เนตรน้อย	27
บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง อนุทินทรศนะชีวิต เล่ม 2 เขียนโดย วศิน อินทสระ (Book Review: Anuthin Thotsana Chiwit, Volume II by Wasin Intasara) ภัทรธิดา มูลเสนา และ มนัสวี มนต์ปัญญาวัฒนา	31
บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง หลักเกณฑ์ของผู้ที่จะบวชตามรอยพระพุทธเจ้าสืบทอดพระศาสนา เขียนโดย พระอาจารย์กัณหา สุขกาโม (Book Review: Guidelines for Those Who Aspire to Ordain in Accordance with the Buddha's Path for the Continuation of Buddhism by Venerable Ajahn Kanha Sukhakamo) ภัทรธิดา มูลเสนา และ พนมนคร มีราคา	35
จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารประชาคมพุทธศาสนา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม	40
การเตรียมต้นฉบับเพื่อการเสนอจัดพิมพ์ในวารสารประชาคมพุทธศาสนา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม	42

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดสุรินทร์อย่างยั่งยืน
Sustainable Development of Buddhist Leadership among Dhammayuttika
Nikaya Monastic Leaders in Surin Province

พระครูวินัยธรโกมินทร์ สุโกวิท

Phrakhruginayadhara Gomin Sukovidho

พระสุรกาญจน์ โชติปญโญ

Phra Surakan Chotiphunyo

ธนรัฐ สะอาดเอี่ยม

Thanarat Sa-ard-iam

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Surin Campus

E-mail: gomin14838@gmail.com

วันที่รับบทความ (Received) : 26 กุมภาพันธ์ 2569

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 29 มิถุนายน 2569

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 29 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาแนวคิดภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายจังหวัดสุรินทร์ 2) ศึกษาสภาพที่ส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายจังหวัดสุรินทร์ และ 3) วิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างยั่งยืนของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายจังหวัดสุรินทร์ ข้อมูลได้จากการศึกษาเชิงเอกสาร การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประกอบด้วยพระสังฆาธิการและผู้บริหารสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ จำนวน 5 ท่าน แล้วนำเสนอเชิงพรรณนาวิเคราะห์

ผลการศึกษาพบว่า 1) แนวคิดภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายจังหวัดสุรินทร์ในปัจจุบัน พบว่า พระสังฆาธิการแต่ละรูปมีองค์ความรู้ไม่เท่ากัน ความสามารถในการคิดการตัดสินใจยังไม่เด็ดขาดพอ เกิดจากความไม่ทันและไม่เข้าใจในบริบทของสังคมทางโลก ขาดความรู้ในทางกฎหมายของพระสังฆาธิการ ปัจจุบันการทำหน้าที่จะต้องมองออกนอกรอบ แต่ยังคงมีศาสตร์คือความรู้และศีลวินัยคือนำมาปรับใช้ในการบริหาร เพื่อให้องค์ดำเนินไปในทิศทางที่ดีขึ้น 2) สภาพที่ส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายจังหวัดสุรินทร์ พบว่า การเข้าใจในหน้าที่พระสังฆาธิการเกี่ยวกับงานด้านปกครอง คณะสงฆ์รวมถึงภารกิจทั้ง 6 ด้าน โดยส่งเสริมให้พระสังฆาธิการมีองค์ความรู้ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของเจ้าคณะปกครอง พระสังฆาธิการจำเป็นต้องมีความกระตือรือร้นในการเรียนรู้ตลอดเวลา กล้าเผชิญกับสิ่งใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้น พร้อมกับสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในโลกยุคโลกวิวัฒน์ได้ 3) รูปแบบการพัฒนา

ภาวะผู้นำอย่างยั่งยืนของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายจังหวัดสุรินทร์ พบว่า พระสังฆาธิการมีความรู้ความเข้าใจในหน้าที่ มีคุณธรรมและมีภาวะผู้นำตามหลักพุทธ อันเป็นที่พึงทางจิตใจของคนในชุมชน มีการประยุกต์ใช้ในบริบทของชุมชน วัด เพื่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน การมีรูปแบบแนวคิดที่เป็นภาวะผู้นำในปัจจุบันของพระสังฆาธิการจึงต้องสะท้อนถึงความหลากหลายตาม อัตลักษณ์ ประสบการณ์ และองค์ความรู้ของในแต่ละรูป

คำสำคัญ : คณะธรรมยุติกนิกาย, พระสังฆาธิการ, ภาวะผู้นำเชิงพุทธ

ABSTRACT

This article has three objective: 1) to study the leadership concepts of Sangha Administrators of the Dhammayuttika Nikaya in Surin Province; 2) to study the conditions promoting the leadership development of Sangha Administrators of the Dhammayuttika Nikaya in Surin Province; and 3 to analyze the model for sustainable leadership development of Sangha Administrators of the Dhammayuttika Nikaya in Surin Province. Data were collected through documentary research, in-depth interviews, and focus group discussions. The key informants consisted of Sangha Administrators and executives from the Surin Provincial office of Buddhism. The collected data were analyzed and presented using descriptive analysis.

The study results revealed that: 1) Regarding the current leadership concepts of the Sangha Administrators of the Dhammayuttika Nikaya in Surin Province, it was found that each Administrator possesses varying levels of knowledge. Their decision-making abilities lack decisiveness due to an inability to keep pace with and fully understand the context of secular society, along with a lack of legal knowledge relevant to Sangha Administrators. Currently, performing their duties requires thinking outside the box while integrating the science of worldly knowledge and the discipline of monastic codes Dhamma-Vinaya into their Administration to steer the organization in a better direction. 2) Concerning the conditions promoting leadership development, it was found that a comprehensive understanding of their administrative duties, including the six aspects of Sangha affairs, is crucial. This is achieved by encouraging Sangha Administrators to acquire knowledge regarding the roles and duties of governing monks. They must be continuously eager to learn, courageous in facing emerging novelties, and adaptable to changes in the era of globalization. 3) As for the model for sustainable leadership development, it was found that Sangha Administrators must possess a profound understanding of their duties, moral integrity, and Buddhist leadership traits to serve as a spiritual refuge for the community. These qualities should be applied within the context of the community and the temple to foster sustainable development. Therefore, the current leadership model of Sangha Administrators

must reflect diversity based on the unique identity, experience, and body of knowledge of each monk.

Keywords: Dhammayuttika Nikaya, Monastic leadership, Buddhist leadership

1. บทนำ

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่มีระบบการปกครองที่ชัดเจนตั้งแต่สมัยพุทธกาล ซึ่งพระพุทธเจ้าทรงใช้ระบอบสามัคคีธรรมเป็นแม่บทในการปกครองคณะสงฆ์ โดยพระพุทธองค์ทรงอยู่ในฐานะประธานของภิกษุสงฆ์ ยังทรงวางรากฐานการอยู่ร่วมกันอย่างเสมอภาคให้แก่ภิกษุที่เข้ามาอุปสมบท โดยพระภิกษุสงฆ์ถือเอาหลักตามธรรมวินัยในการมาปกครอง เพื่อให้เกิดความเป็นระเบียบเรียบร้อยและความมั่นคงของพระศาสนา เมื่อพระพุทธเจ้าปรินิพพานแล้ว พระธรรมวินัยได้กลายเป็นหลักเกณฑ์สูงสุดในการปกครองสงฆ์ ดังพุทธพจน์ว่า “...ดูกรอานนท์ ธรรมแลวินัยใด ที่เราได้แสดงแล้ว และบัญญัติแล้ว แก่เธอทั้งหลาย ธรรมและวินัยนั้น จักเป็นศาสดาของเธอทั้งหลาย ในเมื่อเราล่วงลับไป...” (ที.ม.(ไทย)10/141/178) ภายหลังจากพระพุทธเจ้าปรินิพพาน พระมหาเถระเห็นความสำคัญของพระธรรมวินัยที่พระองค์ทรงบัญญัติไว้ในภายหน้าคนที่จะสืบทอดพระศาสนาควรมีความเห็นในหลักธรรมและวินัยให้ตรงถูกต้องตามที่พระพุทธองค์ทรงบัญญัติไว้ พระมหากัสสปเถระ จึงได้เริ่มสังคายนารวบรวมนพระธรรมคำสอนภายหลังจากที่พุทธปรินิพพานไปแล้ว 3 เดือน โดยได้จัดให้มี การสังคายนาพระธรรมวินัยเพื่อรักษาความถูกต้องของคำสอน และป้องกันความแตกแยกทางความเชื่อ เริ่มมีการแต่งตั้งผู้ดูแลในแต่ละเรื่องเพื่ออำนวยความสะดวกให้เป็นหมวดหมู่ โดยในครั้งนั้น พระมหากัสสปเถระ เป็นประธานทำสังคายนา พระอานนท์เป็นองค์วิสัยชาแสดงพระธรรม และพระอุบาลี เป็นองค์วิสัยชา (วิ.จ. (ไทย) 7/390-392/108) ในหมวดพระวินัยต่อมาใน พ.ศ. 235 ในยุคของพระเจ้าอโศกมหาราช ยังมีการสังคายนาครั้งใหญ่ที่เป็นจุดเปลี่ยนสำคัญของพระพุทธศาสนา และครั้งนั้นพระพุทธศาสนาได้เผยแผ่มายังประเทศไทย โดยพระพุทธศาสนาได้รับการพัฒนาปรับปรุงเพื่อให้เข้ากับสังคมและวัฒนธรรมกลายมาเป็นระบบการปกครองคณะสงฆ์ตามยุคสมัย และตามรูปแบบการปกครองของบ้านเมือง โดยที่เห็นชัดเจน คือ ในสมัยสุโขทัย พระมหาธรรมราชาที่ 1 (พญาลิไท) ทรงอุปถัมภ์พระพุทธศาสนาอย่างกว้างขวาง มีการแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราช เป็นประมุขสูงสุดของคณะสงฆ์ และแบ่งการปกครองออกเป็นคณะต่าง ๆ เช่น คณะสงฆ์ ลังกาวงศ์และคณะสงฆ์พื้นเมือง การปกครองยังคงต้องมีพระมหากษัตริย์ที่คอยอุปถัมภ์ดูแลและพิจารณา แต่ก็เน้นความบริสุทธิ์แห่งพระธรรมวินัยที่ทรงบัญญัติไว้เป็นหลัก ต่อมาในสมัยอยุธยา ระบบการปกครองคณะสงฆ์มีการเปลี่ยนแปลงเป็นระบบมากขึ้นพระมหากษัตริย์ก็ยังทรงเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก แต่มีการแต่งตั้งสมเด็จพระสังฆราชา และ พระราชาคณะ เพื่อช่วยกำกับดูแลคณะสงฆ์ทั่วราชอาณาจักร และมีการถวายสมณศักดิ์ ยศตำแหน่ง ในการบริหารจัดการได้ง่ายตามเมืองต่างๆ (สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2513) ในยุคสมัยรัตนโกสินทร์ พระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช พระองค์ทรงฟื้นฟูพระศาสนาโดยการปฏิสังขรณ์วัด และแต่งตั้งพระสังฆาธิการขึ้นมาดูแลใหม่โดยยึดเอาจากสมัยอยุธยา ต่อมาในรัชกาลที่ 4 ทรงตั้ง คณะธรรมยุติกนิกาย ในการช่วยฟื้นฟูพระธรรมวินัยให้บริสุทธิ์ จากนั้นจึงช่วยจัดระบบระเบียบการปกครองคณะสงฆ์ให้มีความเป็นระเบียบมากยิ่งขึ้น ในสมัยรัชกาลที่ 5 ทรงตระหนักถึงความจำเป็นในการจัดระเบียบของคณะสงฆ์เพื่อให้มีแบบแผนตามระบบราชการ จึงได้ตรา พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2445 ถือเป็นจุดเปลี่ยนสำคัญที่กำหนดโครงสร้างการปกครองคณะสงฆ์ที่มีลำดับขั้นของพระสังฆาธิการตั้งแต่ เจ้าอาวาส จนถึงสมเด็จพระสังฆราช พระราชบัญญัตินี้ยังเป็นพื้นฐานของระบบการปกครอง

คณะสงฆ์ในปัจจุบัน ภายหลังจากการเปลี่ยนแปลงการปกครองของไทย พ.ศ. 2475 คณะสงฆ์ก็ได้ปรับตัวให้เข้ากับบริบททางการเมืองการปกครองแบบรัฐสมัยใหม่ (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2548) โดยมีการตราพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และมีการแก้ไขเพิ่มเติม ต่อมาได้มีการปรับปรุงเป็น พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ. 2505 และแก้ไขเพิ่มเติมหลายครั้ง จนถึง ฉบับปัจจุบัน พ.ศ. 2561 ซึ่งมุ่งเน้นให้คณะสงฆ์มีความเป็นอิสระมากขึ้นในการบริหารงาน เพื่อปรับให้เข้ากับสังคมชุมชนตามแบบยุคสมัยที่เปลี่ยนไป มหาเถรสมาคมเป็นองค์กรที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ เป็นองค์กรสูงสุดของการปกครองของคณะสงฆ์แบบกระจายอำนาจไปยังทุกภาคส่วน ซึ่งแบ่งระเบียบการปกครองเป็น 2 ส่วน คือ การปกครองคณะสงฆ์ส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค โดยแต่งตั้ง เจ้าคณะภาค เจ้าคณะจังหวัด เจ้าคณะอำเภอ เจ้าคณะตำบล เจ้าอาวาส รับผิดชอบดูแลปกครองพระภิกษุสงฆ์สามเณร และสมาชิกภายในวัด หรือภายในเขตที่ได้รับมอบหมาย จึงได้นำหลักการบริหารกิจการคณะสงฆ์ ทั้ง 6 ด้าน มาช่วยในการปกครอง (พระสังฆาธิการสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2562) ทุกระดับ ต้องบริหารกิจการคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้านนี้ อย่างเคร่งครัด การที่จะให้พระพุทธรูปที่ยืนและลดปัญหาได้ ทุกฝ่ายต้องหันหน้ามาร่วมมือร่วมใจสามัคคีกัน โดยเฉพาะพระสังฆาธิการจำเป็นต้องมีสภาพความเป็นผู้นำที่ดี โดยต้องรู้จักมองเห็นปัญหาตั้งแต่เนิ่น ๆ สามารถที่จะคิดพัฒนาหาสาเหตุแท้จริงของปัญหา และหาวิธีการที่ดีที่สุดมาช่วยในแก้ไข เพื่อลดความเสียหายของปัญหานั้น ๆ ให้เร็วที่สุด ทั้งปัญหาในเรื่องของงานหรือเรื่องความขัดแย้งระหว่างเพื่อนร่วมงาน การเป็นพระสังฆาธิการจึงควรนำเอาหลักธรรมในพระพุทธศาสนามาใช้ในการแก้ไขปัญหาคความขัดแย้ง และช่วยสร้างความปรองดองของคนในสังคม โดยสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับบริบทของชุมชนที่ตนอยู่ (พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2560) คณะสงฆ์อาจจะคิดระบบการปกครองให้มุ่งพัฒนาให้วัดแต่ละวัดให้เข้มแข็งเป็นที่พึ่งของชุมชนอย่างแท้จริงจากนั้นวัดทั้งหลาย ก็ต้องสร้างเครือข่ายโยงใยร่วมกันทำงานทั่วประเทศทั้งพยายามลดขั้นตอนสายบังคับบัญชาที่ซ้ำซ้อน ไม่ทันการณ์ โดยปรับปรุงระบบพระสังฆาธิการ ให้กับการบริหาร กิจการคณะสงฆ์การปกครองคณะสงฆ์ไทยในปัจจุบันถือว่าการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีสมเด็จพะสังฆราชเป็นประธาน (พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), 2539: 76) ในปัจจุบัน สังคมไทยเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีส่งผลให้พระสงฆ์ โดยเฉพาะพระสังฆาธิการจำเป็นต้องพัฒนาให้มีคุณสมบัติภาวะผู้นำเชิงพุทธ คือ มีศีล มีสติ มีปัญญา มีความรู้ มีคุณธรรม นำพาคณะสงฆ์และคนในสังคมไปสู่จุดหมายที่พึงปรารถนาได้ที่เข้มแข็งและอย่างยั่งยืน ตามที่มหาเถรสมาคมได้วางระเบียบการปกครองทั้ง 6 ด้านไว้ ที่เป็นหน้าที่หลักของ พระสังฆาธิการอันเป็นสิ่งที่จะช่วยกำหนดบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานของพระสังฆาธิการที่ต้องปฏิบัติทั้งต่อคณะสงฆ์และชุมชน ซึ่งพระสังฆาธิการที่มีภาวะผู้นำเป็นผู้นำทางในการปฏิบัติงานย่อมจะนำพาชุมชนหรือสังคมนั้น ๆ ขับเคลื่อนไปได้ด้วยดี

จังหวัดสุรินทร์เป็นจังหวัดที่มีประชากรเป็นลำดับที่ 18 ของประเทศไทย โดยมีวัดและพุทธศาสนิกชนอยู่เป็นจำนวนมาก พร้อมกับมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม พระสังฆาธิการจึงมีบทบาทสำคัญในการประสานความร่วมมือ ทั้งด้านการเผยแผ่ธรรมะ การศึกษา และการพัฒนาชุมชน เจ้าอาวาสในฐานะที่เป็นพระสังฆาธิการโดยตำแหน่งจึงมีภารกิจการบริหารจัดการวัดตามอำนาจหน้าที่ของเจ้าอาวาสตามภารกิจของคณะสงฆ์ทั้ง 6 ด้าน คือด้านการปกครอง ด้านการเผยแผ่ศาสนาธรรม ด้านการศึกษา ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ด้านการสาธารณูปการ และด้านการสาธารณสงเคราะห์ (สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, 2554: 3) การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดสุรินทร์อย่างยั่งยืน จึงเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อให้พระสงฆ์สามารถปรับตัวและตอบสนองต่อความต้องการของสังคมในยุคปัจจุบันและ

อนาคตได้ ด้วยพระสังฆาธิการเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการปกครองและบริหารกิจการคณะสงฆ์ให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย จึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพื่อเป็นแนวทางในการส่งเสริมความเข้มแข็งของคณะสงฆ์และการดำรงอยู่ของพระพุทธศาสนาอย่างยั่งยืน

จากข้อมูลทีกล่าวมาทั้งหมด ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดสุรินทร์อย่างยั่งยืน โดยมีวัตถุประสงค์ คือ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายจังหวัดสุรินทร์ ในปัจจุบัน 2) เพื่อศึกษาสภาพที่ส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก 3) เพื่อวิเคราะห์รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างยั่งยืนของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายที่สามารถประยุกต์ใช้ได้จริงในบริบทจังหวัดสุรินทร์

2. แนวคิดภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายจังหวัดสุรินทร์

ภาวะผู้นำแนวพุทธ คือ ผู้ที่มีความรอบรู้รอบคอบและต้องประกอบไปด้วยการเป็นผู้ที่มี วิสัยทัศน์ มีความรู้ความสามารถความรับผิดชอบในการทำงาน และมีทักษะด้าน ความสัมพันธ์ ระหว่าง บุคคล มองผู้ใต้บังคับบัญชาในแง่ดี มีความยุติธรรม มีหัวใจพระพรหม รู้รักสามัคคี มีความเสียสละ ไม่มี มานะทิฐิ ปราศจากอคติ ซึ่งคุณธรรมต่าง ๆ เหล่านี้จะต้องมีอยู่ในตัวของผู้นำที่จะทำให้เกิดประโยชน์ และประสิทธิภาพสูงสุด (พระเทพปริยัติเมธี, 2553: 271) ผู้นำผู้ที่มีภาวะผู้นำเชิงพุทธยังสามารถนำเอากรอบหลักคิดหลักธรรมในการแก้ไขปัญหาความ ชัดแย้งและการสร้างความปรองดองของคนในสังคมไปประยุกต์ใช้ซึ่งเป็นหลัก คิดหลักธรรมในการทำงาน ร่วมกัน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมดำเนินการในองค์การและอยู่ร่วมกันในสังคม เพื่อก่อให้เกิดสันติสุข สันติภาพของคนในสังคม โดยยึดหลักธรรมในพระพุทธศาสนา การที่ผู้นำนั้นจึงจำเป็นต้องใช้ทั้งความรู้ ความสามารถ ใช้สติปัญญา หรืออำนาจอิทธิพลต่าง ๆ ของผู้นำในการจูงใจผู้อื่นหรือชักนำพาผู้อื่นให้ร่วมปฏิบัติงานหรือร่วมกิจกรรมของกลุ่มให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ หรือเป้าหมายที่ตั้งไว้

สภาพภาวะผู้นำเชิงพุทธในการใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาปกครอง เป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถนำกลุ่มบุคคลไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายหรือจุดประสงค์ โดยการนำเอาหลักคำสอนในพระไตรปิฎกมาใช้ในการปกครอง พระสังฆาธิการต้องมีวุฒิการศึกษาทั้งทางโลกและทางธรรม โดยการยึดหลักธรรม คือ 1) พระวินัยปิฎก ว่าด้วยพระวินัยสิกขาบท ของภิกษุและภิกษุณี 2) พระสุตตันตปิฎกว่าด้วยคำสอนบุคคล สถานที่ ที่เรียกว่า ชาดก 3) พระอภิธรรมปิฎก ว่าด้วยสภาวะธรรม กาย จิต รูป และนิพพาน และนำหลักธรรมคำสอนต่างๆ ในทางพระพุทธศาสนาไปปรับใช้ ในการเป็นผู้นำที่ดี มีศักยภาพ และทำให้ประชาชนมีความศรัทธาเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา

สภาพภาวะผู้นำเชิงพุทธทางธรรมวินัย พระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดสุรินทร์ยึดหลักพระธรรมวินัยเป็นแกนกลางของการดำเนินงาน โดยเน้นการเป็นแบบอย่างในหลักธรรมวินัย มีศีลธรรม ความประพฤติ และการปฏิบัติธรรมเป็นอย่างดี ภาวะผู้นำในลักษณะนี้สะท้อนถึงความเคารพต่อคำสอนของพระพุทธเจ้า และการรักษาความมั่นคงของพระศาสนาในระดับสังคม ชุมชน โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การยึดมั่นในธรรมวินัยช่วยสร้างความไว้วางใจจากประชาชนและเสริมสร้างความ

สามัคคีในหมู่สงฆ์ โดย อปริหานิยธรรม 7 คือ ธรรมอันไม่เป็นที่ตั้งแห่งความเสื่อม เป็นไปเพื่อความเจริญฝ่ายเดียว สำหรับหมู่ชนหรือผู้บริหารบ้านเมือง มี 7 ประการ คือ (1) หมั่นประชุมกันเนื่องนิตย์ (2)พร้อมเพรียงกันประชุม พร้อมเพรียงกันเลิกประชุม (3) ไม่บัญญัติที่มีได้บัญญัติไว้ (อันขัดต่อหลักการเดิม) ไม่ล้มล้างสิ่งที่บัญญัติไว้ (ตามหลักการเดิม) ถือปฏิบัติมันตามวัชชีธรรม (หลักการ) ตามที่วางไว้เดิม (4) ท่านเหล่าใดเป็นผู้ใหญ่ในชนชาววัชชี เคารพนับถือท่านเหล่านั้น เห็นถ้อยคำของท่านว่าเป็นสิ่งอันควรรับฟัง (5) บรรดากุลสตรี กุลกุมารีทั้งหลาย ให้อยู่ดีโดยมิถูกข่มเหง หรือฉุดคร่าขึ้นใจ (6) เคารพสักการบูชาเจดีย์ (ปูชนียสถาน และปูชนียวัตถุ ตลอดถึงอนุสาวรีย์ต่าง ๆ ของวัชชี (ประจำชาติ) ทั้งหมด ทั้งภายในและภายนอก (7) จัดให้ความอารักขา ค้ำครอง ป้องกัน อันชอบธรรมแก่พระอรหันต์ทั้งหลายในที่นี้กินความกว้าง หมายถึง บรรพชิตผู้ดำรงธรรมเป็นหลักใจของประชาชนทั่วไป ตั้งใจว่าขอพระอรหันต์ทั้งหลายที่ยังมีได้มาพึ่งมาสู่แว่นแคว้นที่มาแล้วพึ่งอยู่ในแว่นแคว้นโดยผาสุก (ที.ปา.(ไทย) 11/330/333, อัง.สตุตท.(ไทย) 23/68/143)

สภาพภาวะผู้นำเชิงพุทธเพื่อพัฒนาบริหารจัดการ พระสังฆาธิการต้องมีทักษะในการบริหารจัดการกิจการคณะสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การจัดสรรงบประมาณ การบริหารบุคลากร การวางแผนกิจกรรม และการประสานงานกับหน่วยงานภาครัฐและเอกชน โดยเฉพาะในจังหวัดสุรินทร์ซึ่งมีวัดจำนวนมาก และมีบทบาทสำคัญในชุมชน การบริหารจัดการที่ดีช่วยให้การเผยแผ่ธรรมะ การศึกษาพระปริยัติธรรม และการพัฒนาวัดดำเนินไปอย่างเป็นระบบและยั่งยืน โดยมีการยึด . หลักบุญกิริยาวัตถุ 3 และบุญกิริยาวัตถุ 10 ที่ตั้งแห่งการทำบุญทางทำความดี ละเว้นการทำชั่ว ซึ่งบุญกิริยาวัตถุ 10 นั้นเป็นที่ตั้งแห่งการทำบุญ, ทางทำความดี (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2546: 89-93) เพื่อเครื่องขัดเกลาจิตใจของผู้นำให้เป็นที่ตั้งแห่งต้นบุญ ส่วนหลักกุตลกรรมบถ 10 การกระทำความดี ทางกายกรรม วชิกรรม และมโนกรรม ทางแห่งกุตลกรรม ทางแห่งความดี กรรมดีอันเป็นทางนำไปสู่ความเจริญหรือสุคติ มี 10 อย่าง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), 2553: 21)

ภาวะผู้นำเชิงพุทธเพื่อพัฒนาจิตวิญญาณของชุมชน พระสังฆาธิการทำหน้าที่เป็นผู้นำทางจิตวิญญาณของชุมชน โดยเป็นที่พึ่งทางใจในยามวิกฤต เช่น ภัยพิบัติ โรคระบาด หรือปัญหาสังคมต่าง ๆ การเป็นผู้นำในลักษณะนี้ต้องอาศัยความเข้าใจในบริบทของชุมชน ความสามารถในการสื่อสารอย่างมีเมตตา และการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างวัดกับประชาชน โดยมีหลักการสำคัญ 3 ประการ คือ ละเว้นการทำชั่วทั้งปวงเป็นคนดีมีศีลธรรม และเป็นแบบอย่างที่ดีในชุมชน (2) เป็นผู้มีความกตัญญูรู้บุญคุณบิดามารดา ครูอาจารย์ผู้มีพระคุณ และเยี่ยมเยียนดูแลท่านอย่างสม่ำเสมอ (3) เป็นผู้บริหารชุมชน ทำให้คนในชุมชนได้รับประโยชน์อย่างสูงสุดในการใช้สิ่งสาธารณประโยชน์ร่วมกัน เพื่อให้เกิดความสามัคคีปรองดองกันในชุมชน อันเป็นการสร้างสันติสุขของชุมชนอย่างยั่งยืน ภาวะผู้นำเชิงจิตวิญญาณจึงเป็นหัวใจสำคัญในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาในระดับท้องถิ่น

3. การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก

การส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในปัจจุบันเป็นสิ่งสำคัญอย่างมากเพื่อช่วยให้พระสังฆาธิการสามารถช่วยงานในการสืบทอดพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนมั่นคง จากการศึกษา การสัมภาษณ์

และการสนทนากลุ่ม ได้นำเสนอเกี่ยวกับการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ ซึ่งได้แบ่งประเด็นหลายประเด็น โดยมีรายละเอียด ดังนี้

การมีองค์ความรู้เรื่องหลักธรรม และเทคโนโลยีการสื่อสาร ความรู้เกี่ยวกับหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันเป็นที่ที่สำคัญที่พระสังฆาธิการต้องมีและสร้างให้มีขึ้นอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันต่อกระแสโลกปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีและโลกาภิวัตน์อย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจจะมีผลกระทบต่อการทำงานขององค์กร คณะสงฆ์ หรือชุมชนเป็นวงกว้างใน ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้การที่พระสังฆาธิการจำเป็นต้องมีการส่งเสริมให้มีการทำหลักสูตรถวายความรู้แต่พระสังฆาธิการเพื่อการเข้าถึงความรู้ที่เป็นเรื่องของเทคโนโลยีสารสนเทศ เช่น อินเทอร์เน็ต สมาร์ทโฟน และโซเชียลมีเดีย จะเป็นแหล่งองค์ความรู้ที่สำคัญที่จะช่วยให้พระสังฆาธิการสามารถเผยแพร่ธรรมะและสื่อสารกับประชาชนได้อย่างรวดเร็วและทั่วถึง โดยการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ในการจัดกิจกรรมธรรมะ การประชุม และการอบรมภาวะผู้นำ เป็นแนวทางที่ช่วยให้การบริหารงานคณะสงฆ์มีความทันสมัยและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การเป็นผู้นำที่เข้าใจกับเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม สังคมไทยในยุคปัจจุบันเผชิญกับความท้าทายจากความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ การย้ายถิ่นฐานในการทำงาน และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากร พระสังฆาธิการจึงต้องปรับบทบาทให้สามารถเข้าถึงและตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน เช่น การจัดกิจกรรมช่วยส่งเสริมด้านสาธารณสุขสงเคราะห์ การส่งเสริมการศึกษา และด้านการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่ พระสังฆาธิการจึงจำเป็นต้องทำความรู้จักกับการเปลี่ยนแปลง ที่เกิดขึ้นมาจากการแข่งขันที่ไร้พรมแดน ของโลกยุคเศรษฐกิจที่โดยมีเทคโนโลยีและการสื่อสาร ความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน ดังนั้นพระสังฆาธิการจำเป็นต้องผู้ที่ช่วยส่งเสริมเพื่อพัฒนาองค์ความรู้ต่างๆ อยู่ตลอดเวลาเพื่อทันต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

การพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนจากหน่วยงานภาครัฐและองค์กรพุทธ สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ และมหาวิทยาลัยสงฆ์ มีบทบาทสำคัญในการส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ เช่น การจัดอบรมหลักสูตรภาวะผู้นำ การให้ทุนการศึกษา และการจัดประชุมสัมมนาเชิงวิชาการ การสนับสนุนเหล่านี้ช่วยให้พระสังฆาธิการมีโอกาสพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในบริบทของตนเองได้อย่างมีประสิทธิภาพการเป็นผู้ประสานงานในองค์กรให้เกิดการทำงานที่ราบรื่น มุ่งให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และประสานงานนอกองค์กรให้เกิดภาคีเครือข่ายร่วมคิดร่วมจัดการศึกษา กระบวนการในการใช้ความคิดเป็นสิ่งที่ผู้นำอย่างพระสังฆาธิการต้องพัฒนาศักยภาพของตนเพื่อที่จะได้นำไปพัฒนาบุคคล หรือองค์กรคณะสงฆ์ให้เกิดความมั่นคงอย่างยั่งยืน การนำหลักพุทธธรรมคือ ศีล สมาธิ ปัญญา มาประยุกต์ใช้เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเพื่อทันต่อการเปลี่ยนแปลงในการบริหารองค์กรจะต้องประกอบไปด้วยรูปแบบ หรือต้นแบบของควมมีภาวะผู้นำที่ดี

การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธแบบบูรณาการ การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธควรผสมผสานหลักธรรมวินัย เข้ากับหลักการบริหารจัดการสมัยใหม่ โดยจัดทำแผนพัฒนารายบุคคลที่เน้นการเรียนรู้ตลอดชีวิต การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และการประเมินผลอย่างเป็นระบบ การบูรณาการนี้ช่วยให้พระสังฆาธิการสามารถบริหารงานคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางศาสนาไว้ได้อย่างมั่นคง ผู้นำสามารถ

ที่นำเอากรอบหลักคิดหลักธรรมในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง โดยยึดหลักการปกครองตามระเบียบที่มหาเถรสมาคมได้วางภาระงานคณะสงฆ์ 6 ด้าน 1. ด้านการปกครอง 2. ด้านศาสนศึกษา 3. ด้านศึกษาสงเคราะห์ 4. ด้านเผยแผ่ 5. ด้านสาธารณูปการ 6. ด้านสาธารณสงเคราะห์ โดยการบูรณาการนำเอาหลักพุทธธรรมมาผสมผสานกับทักษะผู้นำสมัยใหม่

การมีส่วนร่วมของชุมชน การพัฒนาภาวะผู้นำอย่างยั่งยืนพระสังฆาธิการต้องอาศัยความร่วมมือจากชุมชน โดยเปิดเวทีรับฟังความคิดเห็นจากญาติโยมและผู้นำท้องถิ่น ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมวัด เช่น การบำเพ็ญประโยชน์ การจัดงานบุญ และการพัฒนาสิ่งแวดล้อม การมีส่วนร่วมของชุมชนช่วยให้พระสังฆาธิการเข้าใจความต้องการของประชาชนและสามารถปรับบทบาทให้สอดคล้องกับบริบทได้อย่างเหมาะสม การประยุกต์หลักพุทธธรรมเพื่อพัฒนาภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในการบริหารองค์กรนั้นจะต้องประกอบไปด้วยรูปแบบ หรือต้นแบบของควมามีภาวะผู้นำ แล้วนำไปสู่สิ่งที่ได้รับจากต้นแบบมาศึกษาทำความเข้าใจในหลักการที่เหมาะสม โดยมีความมุ่งมั่นตั้งใจในการดึงศักยภาพของตนขึ้นมาเพื่อที่จะได้นำสิ่งที่มีนั้นไปเข้าสู่กระบวนการพิจารณาโดยใช้ปัญญาเพื่อเป็นการวิเคราะห์อย่างละเอียดรอบคอบด้วยการไตร่ตรองว่าสิ่งนั้นควรทำหรือไม่ควรทำ

การสร้างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การจัดตั้งเครือข่ายพระสังฆาธิการในระดับอำเภอและจังหวัดช่วยให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดี เช่น การจัดประชุมสัมมนา การศึกษาดูงาน และการจัดกิจกรรมร่วมกัน การสร้างเครือข่ายยังช่วยเสริมสร้างความสามัคคีในหมู่สงฆ์และส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำในระดับภูมิภาคอย่างเป็นระบบนอกจากนี้ การเป็นผู้มีความสม่ำเสมอในการร่วมแบ่งปันความรู้ต่างๆ จะช่วยให้การจัดการ ความรู้ “มีชีวิต” อยู่เสมอ ความรับผิดชอบ กล่าวคือ ในการทำงานหากงานที่ทำประสบผลสำเร็จ ก็จะไม่แย่งกันเอา ความดีความชอบใส่ตัวว่าฉันเป็นคนทำงานนั้นเอง หรือหากมีข้อผิดพลาดเกิดขึ้น พนักงานก็จะมีมีการกล่าวโทษกัน แต่จะช่วยกันแก้ไขปรับปรุงให้ดียิ่งขึ้นบรรยากาศของความร่วมแรงร่วมใจก็จะเกิดขึ้น พนักงานรู้สึกว่าการแบ่งปันแลกเปลี่ยนเรียนรู้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การทำงานของตนเองและองค์กรดีขึ้น (อรศิริ เกตุศรีพงษ์, 2550 : 43-46) การทำงานเป็นเครือข่ายจึงทำให้องค์คณะสงฆ์สามารถพัฒนาไปได้ อย่างยั่งยืน

ภาพ การประชุมพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกาย เพื่อพัฒนาศักยภาพการปกครอง
ณ วัดสุทธิธรรมาราม ตำบลนอกเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์
ที่มา: สำนักงานเจ้าคณะจังหวัดสุรินทร์ (ธรรมยุต) วันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2568

4. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างยั่งยืนของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในบริบทจังหวัดสุรินทร์

คณะผู้เขียน โดยความเห็นชอบของอาจารย์ประจำวิชาฯ จัดให้มีการสนทนากลุ่ม ในหัวข้อเรื่อง “การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์อย่างยั่งยืน” เมื่อวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2568 ณ ห้องประชุม อาคาร 90 ปี พระพรหมวชิรโมลี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยผลจากการสนทนากลุ่มสรุปเป็นรายละเอียดได้ดังนี้

ภาพผู้ร่วมเสวนา เรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดสุรินทร์ธรรมยุติกนิกาย ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
ที่มา: พระครูวินัยธร โกมินทร์ สุโกวิท, วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2568

เสวนาวิชาการ
หัวข้อเรื่อง "การพัฒนาภาวะผู้นำ
ของพระสังฆาธิการ ในจังหวัด
สุรินทร์ อย่างยั่งยืน"

เพื่อประกอบรายวิชา สิบมหาพุทธศาสนกับการพัฒนาที่ยั่งยืน

วันเสาร์ที่ ๒๗ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๘
เวลา ๑๐.๐๐ - ๑๒.๐๐ น.

บัณฑิตศึกษา วิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
ณ ห้องประชุม อาคาร ๙๐ ปี พระพรหมวชิรโมลี

ผู้ร่วมเสวนา

พระครูวินัยธร โกมินทร์ สุโกวิท
พระมหาสุชาติ ฐิตะภรณ์ (ธ)
นายวรวิทย์ กองโกมินทร์
ผอ.สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์

อ.ดร.สมชัย สัจจาเดียน
อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
พระครูวินัยธร โทณิทร์ สุโกวิท
อธิการบดีวิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์
พระสงฆ์ญาณ ไร่ไปนุญ
อธิการบดีวิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์

ติดต่อสอบถามรายละเอียด

- ดร.สมชัย สัจจาเดียน โทร. ๐๘๖ ๘๖๖ ๘๘๘๕
อาจารย์ประจำคณะศึกษาศาสตร์
- พระครูวินัยธร โทณิทร์ สุโกวิท โทร. ๐๙๒ ๕๖๖ ๕๖๖๖
อธิการบดีวิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา
- พระสงฆ์ญาณ ไร่ไปนุญ โทร. ๐๙๖ ๘๙๓ ๘๙๓๕
อธิการบดีวิทยาลัยสงฆ์สุรินทร์ สาขาวิชาพระพุทธศาสนา

ภาพโปสเตอร์ประชาสัมพันธ์สนทนากลุ่ม
เรื่องการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดสุรินทร์ อย่างยั่งยืน
ที่มา: พระครูวินัยธร โกมินทร์ สุโกวิท

ในประเด็นการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการนั้น ผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็น ทั้งนี้ ผู้เขียนขอนำเสนอแยกสรุปตามลำดับดังนี้

พระครูสิทธิพัฒนาเมธี เจ้าคณะอำเภอสาโรงทาบ (2568) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดสุรินทร์ ว่าโดยธรรมดาการคัดเลือกพระสังฆาธิการ เลือจากจากอาวุโส ภัณฑะ จึงทำให้พระสังฆาธิการมีความอ่อนด้อยต่อภาวะผู้นำในโลกปัจจุบัน สังฆาธิการที่มีอายุกาลบางรูปไม่สนใจ สื่อออนไลน์ และขาดมุมมอง ขาวสารในโลกปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคม พระเถระ ธรรมยุต จึงมีหลักการปฏิบัติคือพรหมวิหาร 4 ได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เมตตาทำให้ผู้นำปรารถนาดีต่อผู้อื่น กรุณาทำให้ช่วยเหลือเมื่อผู้อื่นประสบปัญหา มุทิตาทำให้ยินดีเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ และอุเบกขาทำให้วางใจเป็นกลาง ไม่ลำเอียง คุณธรรมทั้งสิ้นนี้ช่วยสร้างบรรยากาศแห่งความร่วมมือและความสามัคคีในองค์กร

พระมหาพุทธพิชัย รองเจ้าคณะอำเภอทาบเชิง (2568) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดสุรินทร์ ว่าหลักสำคัญของภาวะผู้นำเชิงพุทธประการแรก คือ ธรรมาธิปไตย คือ การถือธรรมเป็นใหญ่ ผู้นำจะตัดสินใจโดยยึดความถูกต้อง ความยุติธรรม และประโยชน์ส่วนรวม มากกว่าผลประโยชน์ส่วนตัว หลักธรรมที่สนับสนุนแนวคิดนี้ เช่น ทศพิธราชธรรม ซึ่งเป็นหลักธรรมสำหรับผู้ปกครอง ได้แก่ ทาน ศีล บริจาค ความซื่อตรง ความอ่อนโยน ความเพียร ความไม่โกรธ ความไม่เบียดเบียน ความอดทน และความยุติธรรม หากผู้นำยึดหลักเหล่านี้ จะก่อให้เกิดความศรัทธาและความไว้วางใจจากผู้ตาม

วรวิทย์ ทองไทยนันท์ ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ (2568) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดสุรินทร์ ว่าภาวะผู้นำในมุมมองของโลกสมัยใหม่คือความสามารถในการชี้แนะ สร้างแรงบันดาลใจ และผลักดันบุคคลหรือองค์กรไปสู่เป้าหมายร่วมกัน ไม่ได้จำกัดอยู่เพียงตำแหน่งหรืออำนาจหน้าที่ แต่เป็นทักษะและอิทธิพลที่เกิดจากความน่าเชื่อถือ วิสัยทัศน์ และความสามารถในการบริหารจัดการคน ซึ่งมีความศรัทธาเป็นที่ตั้ง เมื่อพระเถระที่เป็นพระสังฆาธิการ มีแนวที่ ผิดถูกบ้างด้วยความศรัทธาเป็นพื้นฐานอยู่แล้ว ก็ตอบรับด้วยความสนิใจ

โดยสรุปผลการสนทนากลุ่มย่อยเรื่อง การพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์อย่างยั่งยืน ภาวะผู้นำเชิงพุทธยังเน้นการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ผ่านการฝึกสติและสมาธิ เพื่อให้เกิดปัญญาในการตัดสินใจ ผู้นำที่มีสติจะไม่ตัดสินใจด้วยอารมณ์ชั่ววูบ แต่จะพิจารณาเหตุและผลอย่างรอบคอบ ลดความขัดแย้งและความผิดพลาดในการบริหารงาน ภาวะผู้นำเชิงพุทธเป็นแนวทางการเป็นผู้นำที่ผสมผสานคุณธรรม ปัญญา และความเมตตาเข้าด้วยกัน ผู้นำที่ยึดหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาจะสามารถนำพาองค์กรและสังคมไปสู่ความสงบสุข ความยุติธรรม และความยั่งยืนได้อย่างแท้จริง ทั้งยังเป็นการพัฒนาความสำเร็จภายนอกควบคู่กับความเจริญงอกงามภายในจิตใจของตนเองและผู้อื่น

ภาพการเสวนา เรื่องการพัฒนาสถานะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดสุรินทร์ อย่างยั่งยืน
ณ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตสุรินทร์
ที่มา: พระครูวินัยธ โกมินทร์ สุโกวิท, วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2568

การสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ การพัฒนาภาวะผู้นำเชิงพุทธของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดสุรินทร์อย่างยั่งยืน ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์ เมื่อวันที่ 10 พฤศจิกายน พ.ศ. 2568

อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์ (2568) รองผู้อำนวยการวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดสุรินทร์ ว่าคือการเป็นผู้นำที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของธรรม มากกว่าอำนาจหรือผลประโยชน์ส่วนตน ผู้นำที่ดีต้องพัฒนาตนเองทั้งด้านศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อให้สามารถนำพาผู้อื่นไปสู่ความสงบสุขและความเจริญอย่างยั่งยืน ต้นแบบสูงสุดของภาวะผู้นำเชิงพุทธคือ พระพุทธเจ้า ผู้ทรงใช้ปัญญาและเมตตาในการสั่งสอนโดยไม่ใช้อำนาจบังคับ

นิตานาด แก้ววินัด (2568) อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์ ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดสุรินทร์ ว่าภาวะผู้นำเชิงพุทธยังเน้นการมีสติ เพื่อควบคุมอารมณ์และการกระทำ ผู้นำที่มีสติจะไม่ตัดสินใจด้วยอคติ แต่ใช้ปัญญาพิจารณาเหตุและผลอย่างรอบด้าน ภาวะผู้นำในมุมมองพุทธคือการนำด้วยคุณธรรมและปัญญา มุ่งประโยชน์ส่วนรวม สร้างความสามัคคี และพัฒนาทั้งความสำเร็จภายนอกควบคู่กับความเจริญภายในจิตใจ ซึ่งเป็นรากฐานของความยั่งยืนที่แท้จริงในสังคม

ภาพการสัมภาษณ์ เรื่องการพัฒนาสภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดสุรินทร์ อย่างยั่งยืน ณ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์.

ที่มา: พระสุรกาญจน์ โชติปัญญา, วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2568

5. องค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา

ผู้นำที่มีความรู้จากการศึกษาหรือจากประสบการณ์จะทำให้ประสบความสำเร็จโดยเฉพาะในศตวรรษที่ 21 พระสังฆาธิการต้องมีความรู้ ความสามารถที่จะนำไปใช้ในการดูแลคนในองค์กรได้ความรู้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยผู้ส่งเสริมการพัฒนาผู้นำ และกระตุ้นบทบาทสมมติของการเป็นผู้นำบุคคลที่ทำงานในองค์กรในศตวรรษที่ 21 ต้องได้

ภาวะผู้นำต้องมีความยืดหยุ่นและปรับตัวตามบริบท พระสังฆาธิการต้องสามารถปรับบทบาทให้เหมาะสมกับบริบทของชุมชนที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ เช่น การใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่ธรรมะ การจัดกิจกรรมที่ตอบสนองต่อความต้องการของประชาชน และการบริหารงานคณะสงฆ์อย่างมีประสิทธิภาพ พระพุทธศาสนาสามารถทำให้เกิดความสุขสงบในจิตใจ แต่ในโลกที่เต็มไปด้วยสิ่งปรวนแปรทางวัตถุและความสนุกสนานบันเทิงที่ได้มาโดยฉับพลัน ความสุขสงบในจิตใจกลับเป็นสิ่ง ที่หาได้ยาก ผู้คนเป็นอันมากเชื่อว่า เงินตราและสิ่งเสพจะทำให้มีความสุขแต่แม้จะมีเงินมากเท่าไร ก็หาได้มีความสุข เพิ่มขึ้นไม่ เคยมีการวิจัยในสหรัฐอเมริกาโดยสอบถามผู้คนที่ว่าอะไรจะช่วยให้เขามีความสุขมากขึ้น คำตอบก็คือมีเงินมากขึ้น แต่เมื่อมีเงินมากขึ้นก็จะพบว่าชีวิตก็ไม่ได้มีความสุขมากขึ้นเลย อาจเป็นทุกข์กว่าเดิมด้วยซ้ำ ความทุกข์ท่ามกลางความมั่งคั่งนี้เอง ที่ทำให้ผู้คนจำนวนมากขึ้นตระหนักรู้ว่า ศาสนาอาจเป็นคำตอบได้

การพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วน การพัฒนาภาวะผู้นำไม่สามารถทำได้โดยลำพัง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากหน่วยงานภาครัฐ มหาวิทยาลัยสงฆ์ ชุมชน และองค์กรพุทธต่าง ๆ การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างครอบคลุมและมีประสิทธิภาพ

การประเมินผลภาวะผู้นำควรมีความเป็นระบบและต่อเนื่อง การติดตามและประเมินผลการพัฒนาภาวะผู้นำเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้สามารถปรับปรุงแนวทางการพัฒนาได้อย่างเหมาะสม การใช้เครื่องมือวิจัย เช่น แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ ช่วยให้ได้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการวางแผนในอนาคต

1. สภาพภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการในธรรมยุติกนิกายในจังหวัดสุรินทร์มีลักษณะเฉพาะที่สอดคล้องกับบริบทท้องถิ่น การศึกษาพบว่าพระสังฆาธิการในจังหวัดสุรินทร์มีแนวคิดภาวะผู้นำที่หลากหลาย การมีความรู้ทั้งทางโลกและทางธรรม เกิดจากการแสวงหาความรู้ของตัวพระสังฆาธิการเอง บางรูปมีประสบการณ์ความคิดเห็น อັตลักษณ์ส่วนตัวที่แตกต่างกัน แต่ความรู้ทางพระพุทธศาสนาที่เป็นหลักธรรมวินัยนั้นส่วนมากแล้วพระสังฆาธิการจะมีมากกว่า และสามารถเป็นผู้ที่มีภาวะผู้นำได้ โดยการเอาหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาใช้ในการปกครองบริหารจัดการ แต่ยังรวมถึงการเป็นผู้นำทางจิตวิญญาณ การประสานงานกับชุมชน การรักษาความมั่นคงของพระศาสนาในบริบทที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์และวัฒนธรรม เช่น กลุ่มไทย เขมร ลาว และกวย พระสังฆาธิการที่มีภาวะผู้นำเชิงพุทธโดดเด่นสามารถที่จะผสมผสานหลักธรรม เช่น ศีล สมาธิ ปัญญา เข้ากับทักษะการบริหาร เช่น ในการวางแผน ในการจัดการทรัพยากรบุคคล และในการสื่อสารกับหน่วยงานภายนอก การบูรณาการนี้ช่วยให้การบริหารงานคณะสงฆ์มีประสิทธิภาพมากขึ้น ขณะเดียวกันก็ยังคงรักษาอัตลักษณ์ทางศาสนาและความศรัทธาของประชาชนไว้ได้อย่างมั่นคง ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดสุรินทร์ จึงเป็นมีลักษณะที่ผสมผสานระหว่างความเคร่งครัดของข้อวัตรที่ได้ประพฤติปฏิบัติตามที่ครูบาอาจารย์ได้ให้การอบรม แต่สามารถที่ความยืดหยุ่นให้เหมาะสมต่อบริบทของสังคมชุมชนวัฒนธรรมของท้องถิ่นได้ ทำให้สามารถดำรงรักษาความมั่นคงของคณะสงฆ์และสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนได้อย่างดี

2. ปัจจัยที่มีส่วนในการส่งเสริมพัฒนาภาวะผู้นำของการปกครองคณะสงฆ์ธรรมยุติกนิกายในจังหวัดสุรินทร์ การส่งเสริมพัฒนาภาวะผู้นำไม่สามารถเกิดขึ้นได้โดยลำพัง แต่ต้องอาศัยความร่วมมือจากคณะสงฆ์ในจังหวัด สำนักงานพระพุทธศาสนา มหาวิทยาลัยสงฆ์ หน่วยงานราชการท้องถิ่น และชุมชน โดยให้มีการจัดอบรม ถวายความรู้วิชาการและเชิงปฏิบัติการ โดยการการศึกษาดูงานเป็นกลไกสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างศักยภาพของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายให้สามารถปรับตัวและพัฒนาตนเองได้อย่างต่อเนื่อง

การจัดอบรมถวายความรู้หรือเปิดโอกาสรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน หรือการจัดกิจกรรมร่วมกับชุมชน โดยใช้เครื่องมือประเมินภาวะผู้นำ เช่น แบบสอบถามและการสัมภาษณ์ เป็นแนวทางที่ช่วยให้การพัฒนาเป็นไปอย่างมีเป้าหมายและสามารถปรับปรุงได้ตามความเหมาะสม

3. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการธรรมยุติกนิกายในจังหวัดสุรินทร์สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืน และสามารถประยุกต์ใช้ได้จริง การที่พระสังฆาธิการที่มีสภาวะการเป็นผู้นำเชิงพุทธที่จะสามารถพัฒนาให้ใช้ได้จริงกับบริบทโลกยุคปัจจุบัน คือการบูรณาการ การมีส่วนร่วม และการประเมินผลหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเพื่อให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของประชาชนและเป็นผู้ดำเนินการรักษาพระพุทธศาสนาให้มั่นคง การบริหารคนยังมีสิ่งลึกลับอีกอย่างหนึ่ง คือ เครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจ เราไว้ใจเขา เรารักเขา เราหวังดีต่อเขา อย่างนี้เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจคงได้ยินได้ฟังมาแล้วจากหนังสือธรรมะทั่ว ๆ ไป เรื่องสังคหวัตถุ การเอื้อเพื่อเผื่อแผ่ การพูดจาไพเราะ และการบำเพ็ญประโยชน์ อันเป็นเครื่องหนุนเหนี่ยวให้เกิดความร่วมมือกันได้ สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในจังหวัดอื่นที่มีบริบทคล้ายคลึงกัน โดยเฉพาะในพื้นที่ชนบทหรือพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม การพัฒนาอย่างยั่งยืนในลักษณะนี้ช่วยให้พระสังฆาธิการสามารถเป็นผู้นำที่มีคุณภาพและเป็นที่ยิ่งของประชาชนได้อย่างแท้จริง

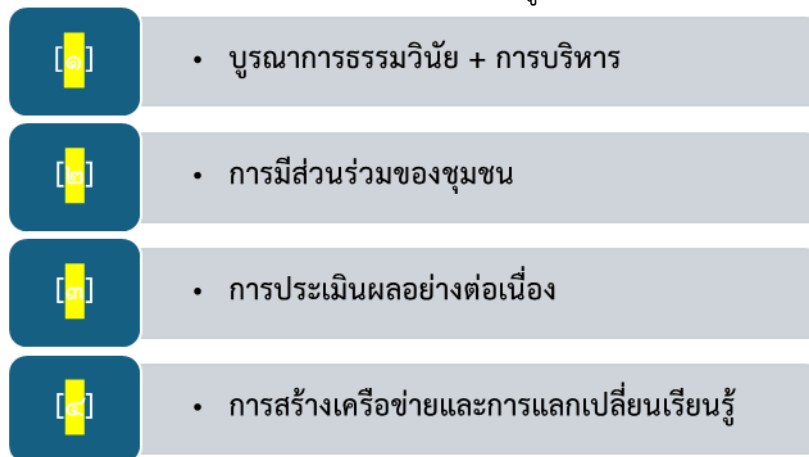
การร่วมเสวนา เรื่องการพัฒนาสภาภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการจังหวัดสุรินทร์ธรรมยุติกนิกาย อย่างยั่งยืน สามารถสรุปประเด็นได้ตามตารางข้อมูลด้านล่างนี้

1. ตารางสรุปผลการวิจัย

ประเด็นหลัก	รายละเอียดผลการวิจัย	ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย
แนวคิดภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ	ภาวะผู้นำสะท้อนความหลากหลายทางอัตลักษณ์ ความรู้ และประสบการณ์ โดยเน้นธรรมวินัยควบคู่กับการบริหารจัดการ	ส่งเสริมการอบรมภาวะผู้นำแบบบูรณาการทั้งด้านธรรมวินัยและการบริหาร
ปัจจัยส่งเสริมภาวะผู้นำ	เทคโนโลยี การสนับสนุนจากรัฐ และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นแรงผลักดันสำคัญ	พัฒนาหลักสูตรภาวะผู้นำที่ตอบโจทย์ยุคดิจิทัลและบริบทท้องถิ่น
รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ	การบูรณาการ การมีส่วนร่วม การประเมินผล และการสร้างเครือข่าย คือแนวทางที่ใช้ได้จริง	จัดตั้งศูนย์พัฒนาภาวะผู้นำสงฆ์ระดับจังหวัด และสร้างระบบติดตามผล
บทบาทของชุมชน	ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการสนับสนุนและประเมินภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการ	ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนผ่านเวทีสาธารณะและกิจกรรมวัด
ความยั่งยืนของการพัฒนา	ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่ายและการประเมินผลอย่างต่อเนื่อง	บูรณาการแผนพัฒนาภาวะผู้นำไว้ในยุทธศาสตร์คณะสงฆ์จังหวัด

ตารางที่ 1 แสดงตารางสรุปผลการวิจัย

1 แผนภาพแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างยั่งยืน

แผนภาพที่ 1 แสดงแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างยั่งยืน

คำอธิบายแต่ละขั้นตอน

1. บูรณาการธรรมวินัยกับการบริหารสมัยใหม่ ส่งเสริมให้พระสังฆาธิการมีความรู้ทั้งด้านพระธรรมวินัยและทักษะการบริหารจัดการ เช่น การวางแผน การจัดการทรัพยากร และการใช้เทคโนโลยี

2. การมีส่วนร่วมของชุมชน เปิดเวทีให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการวางแผนและประเมินกิจกรรมของวัด เพื่อให้ภาวะผู้นำของพระสังฆาธิการสอดคล้องกับความต้องการของประชาชน

3. การประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ใช้เครื่องมือประเมิน เช่น แบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการสังเกตการณ์ เพื่อวัดผลและปรับปรุงแนวทางการพัฒนาอย่างเป็นระบบ

4. การสร้างเครือข่ายและการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ จัดตั้งเครือข่ายพระสังฆาธิการในระดับอำเภอ/จังหวัด เพื่อแลกเปลี่ยนประสบการณ์และแนวปฏิบัติที่ดี รวมถึงการจัดประชุมสัมมนาและศึกษาดูงาน

6. บทสรุป

ผู้นำแนวพุทธต้องสร้างการเปลี่ยนแปลงการโดยพัฒนาทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น บุคคลที่มีความเป็นผู้นำหรือสภาวะความเป็นผู้นำในเชิงพุทธนั้นต้องยึดหลักธรรมวินัย หลักธรรมคำสั่งสอนในทางพระพุทธศาสนา เพื่อนำมาใช้ในการดูแลคณะสงฆ์เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงและเข้าใจถึงการเปลี่ยนแปลงก่อนแล้ว จึงกำหนดเป้าหมายและเลือกวิธีที่จะนำมาใช้ในการจัดการซึ่งต้องอาศัยการวางแผนการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์ ที่ได้จากการหาองค์ความรู้ จึงนำไปปฏิบัติตามแผนที่ต้องอาศัยความเข้าใจ ในหลักพุทธธรรมที่นำมาประยุกต์ใช้เพื่อให้เกิดการพัฒนาภาวะผู้นำ และความร่วมมือจากทุกคนในองค์กร โดยมีการเสริมแรงให้กับความเปลี่ยนแปลงโดยการชี้แจงให้บุคลากรในองค์กรทราบถึงความเปลี่ยนแปลงหรือการปรับปรุงที่ได้เกิดขึ้นแล้ว และแสดงความขอบคุณต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีส่วนช่วยให้เกิดความเปลี่ยนแปลงแล้ว ธรรมที่เป็นเครื่องเจริญ ดีแล้วย่อมทำให้มีความเจริญขึ้น อย่างหลักธรรมที่ว่า อัมมานุอัมมปฏิบัติ (ปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม ปฏิบัติธรรมให้ถูกต้องตามหลักคือให้สอดคล้องพอดีตามขอบเขตความหมายและวัตถุประสงค์ที่สัมพันธ์กับธรรม จึงทำการประเมินผลการบริหารจัดการต้องภาวะผู้นำเก่งทั้งงานและเก่งทั้งคน มีความสามารถในการติดต่อสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ และการสร้างทีมงานเป็นผู้สร้างแรงบันดาลใจ และนำศักยภาพของคนในองค์กรออกมาใช้ประโยชน์ให้มากที่สุด ภาวะผู้นำที่ดีต้องมีความรับผิดชอบ และทำให้เห็นทั้งปรีดี ปฏิบัติ ปฏิเวธ บริบูรณ์ด้วยพระธรรมวินัยและมีความเชี่ยวชาญในการบริการปกครองในงานคณะสงฆ์ 6 ด้านได้อย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

คณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์. (2567). รายงานการบริหารกิจการคณะสงฆ์จังหวัดสุรินทร์. สุรินทร์: สำนักงานเจ้า

คณะจังหวัดสุรินทร์ (ธรรมยุต).

นิตานาถ แก้ววินัด. (สัมภาษณ์ 10 พฤศจิกายน 2568). อาจารย์ประจำคณะเทคโนโลยีอุตสาหกรรม

มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. ต.นอกเมือง อ.เมือง จ.สุรินทร์.

พระครูสิริพัฒน์เมธี. (สนทนากลุ่ม 27 กันยายน 2568). เจ้าคณะอำเภอสำโรงทาบ(ธ) วัดบูรพาราม ตำบลใน

เมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์.

พระเทพปริยัติเมธี. (2553). ภาวะผู้นำเชิงพุทธกับการจัดการความขัดแย้งในสังคมไทย. (รายงานการวิจัย).

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). (2548). การคณะสงฆ์กับการศึกษาไทย. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.

- พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). (2553). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระพรหมบัณฑิต (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). (2560). **พุทธบริหาร: ศิลปะการบริหารจัดการ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- พระมหาอุทธรพิชาญ โยธสาสน์. (สนทนากลุ่ม 27 กันยายน 2568). **รองเจ้าคณะอำเภอกาบเชิง วัดพระหมสุรินทร์ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองสุรินทร์ จังหวัดสุรินทร์**.
- พระเมธีธรรมาภรณ์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) (2539). **การปกครองคณะสงฆ์ไทย**, พิมพ์ครั้งที่ 9, กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม.
- วรวิทย์ ทองไทยนนท์. (สัมภาษณ์ 27 กันยายน 2568). **ผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดสุรินทร์ อ.เมือง จ.สุรินทร์**.
- สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยาดำรงราชานุภาพ. (2513). **ตำนานคณะสงฆ์. พระนคร: คลังวิทยา**.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2554). **การพัฒนาวัดสู่ความเป็นมาตรฐาน**. นครปฐม: กองพุทธศาสนสถาน.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2562). **คู่มือพระสังฆาธิการ**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. (2564). **คู่มือการบริหารงานคณะสงฆ์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ.
- อรศิริ เกตุศรีพงษ์. (2550). **สังคหวัตถุ 4 : วัฒนธรรมองค์การที่เอื้อต่อการจัดการความรู้**. วารสาร ProductivityWorld เพื่อการเพิ่มผลผลิต, 12(68), 43-46.
- อุบลวรรณ สุวรรณภูสิทธิ์. (สัมภาษณ์ 10 พฤศจิกายน 2568). **รองผู้อำนวยการวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัย**.

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ศัพท์ปรัชญาจาก phdict.online
กรณีศึกษา ศัพท์หมวดอภิปรัชญา ประสบการณ์นิยม
An Analytical Study of Philosophical Terms from phdict.online
A Case Study of Metaphysics and Empiricism

ศศิชา ทรัพย์ล้วน

Sasicha Saplon

บัณฑิตวิทยาลัยวชิรญาณวโรรส มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

Vajiranyannavarorasa Gradutate School, Mahamakut Buddhist University

E-Mail: sasicha.sap@student.mbu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 7 ตุลาคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 28 มิถุนายน 2569

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาเชิงวิเคราะห์ศัพท์บัญญัติทางปรัชญาจากระบบสารสนเทศศัพท์บัญญัติ (phdict.online) ของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา โดยเน้นกรณีศึกษาในหมวดอภิปรัชญา กลุ่มประสบการณ์นิยม (Empiricism) หรือประจักษ์นิยม วัตถุประสงค์ของการศึกษาคือเพื่อสำรวจโครงสร้างเชิงระบบ ประเมินความแม่นยำทางมโนทัศน์ และวิเคราะห์พลวัตของการสื่อความหมายข้ามวัฒนธรรมผ่านรากศัพท์ภาษาไทย ระเบียบวิธีวิจัยใช้การวิเคราะห์มโนทัศน์ (Conceptual Analysis) ตามแนวทางปรัชญาวิเคราะห์ และกรอบทฤษฎีการแปลเชิงปรัชญา

ผลการศึกษาพบว่า phdict.online มีโครงสร้างข้อมูลที่เป็นระบบและมีความครอบคลุมในระดับสูง การเลือกใช้ศัพท์บัญญัติแบบคู่ขนานระหว่าง "ประสบการณ์นิยม" และ "ประจักษ์นิยม" สะท้อนถึงความละเอียดอ่อนในการแยกแยะเจตความหมายระหว่างบ่อเกิดความรู้และผลลัพธ์ของการตรวจสอบความจริง อย่างไรก็ตาม การวิจัยชี้ให้เห็นว่านิยามศัพท์ในระดับมาตรฐานควรมีการเพิ่มเติมบริบทข้อถกเถียงในปรัชญาร่วมสมัยเพื่อให้เท่าทันต่อมาตรฐานสากล บทความนี้สรุปว่า phdict.online ไม่ได้เป็นเพียงฐานข้อมูลคำแปล แต่เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งให้แก่แวดวงปรัชญาในประเทศไทย

คำสำคัญ: phdict.online, อภิปรัชญา, ประสบการณ์นิยม

ABSTRACT

This academic article aims to conduct an analytical study of the philosophical terms compiled in the Philosophical Terms Online Information System (phdict.online) of the Office of the Royal Society of Thailand. The study specifically focuses on a case study within the Metaphysics category, specifically the group of Empiricism (known in Thai as Prasobkarn-niyom and Prajak-niyom). The objectives are threefold: to explore the systematic structure of the database, to evaluate its conceptual precision, and to analyze the dynamics of cross-cultural semantic transmission through Thai linguistic roots. The research methodology employs conceptual analysis in accordance with the analytic philosophy tradition, alongside the theoretical framework of philosophical translation.

The findings reveal that phdict.online possesses a systematic data structure with a high level of comprehensiveness. The adoption of dual terminology—"Prasobkarn-niyom" and "Prajak-niyom"—reflects a sophisticated discernment in distinguishing semantic nuances between the source of knowledge (genetic empiricism) and the outcomes of truth verification (epistemic empiricism). However, the research suggests that standard definitions should incorporate contemporary philosophical debates to ensure alignment with international standards. This article concludes that phdict.online functions not merely as a translation database but as a crucial intellectual infrastructure that strengthens the philosophical domain in Thailand.

Keywords: phdict.online, Metaphysics, Empiricism

1. บทนำ

ในปริณิตถแห่งวิชาการปรัชญา "ภาษา" ไม่ได้ทำหน้าที่เพียงเครื่องมือในการสื่อสารความคิดเท่านั้น แต่ภาษายังเป็น "บ้านของความจริง" และเป็นขอบเขตแห่งการคิด (Boundary of Thought) ดังที่ Ludwig Wittgenstein ได้เสนอไว้ในงาน Tractatus Logico-Philosophicus ว่า "ขอบเขตของภาษาคือขอบเขตของโลกของข้าพเจ้า" การกำหนดนิยาม (Definition) และการบัญญัติศัพท์ทางปรัชญา (Philosophical Terminology) จึงเป็นรากฐานสำคัญที่สุดในการแสวงหาความจริง หากปราศจากความชัดเจนเชิงมโนทัศน์ (Conceptual Clarity) การถกเถียงทางปรัชญาจะกลายเป็นเพียงการปะทะกันของวาทกรรมที่กำกวมและคลาดเคลื่อนจากแก่นสารที่แท้จริง

วิวัฒนาการของศัพท์บัญญัติทางปรัชญาในประเทศไทยมีเส้นทางที่ซับซ้อนและน่าสนใจ โดยเริ่มจากการรับอิทธิพลปรัชญาตะวันตกผ่านการแปลตัวบทในยุคนักบุกเบิก จนกระทั่งมีการสถาปนา สำนักงานราชบัณฑิตยสภา ให้เป็นหน่วยงานหลักในการวางรากฐานและมาตรฐานการบัญญัติศัพท์ โดยอาศัยรากศัพท์จากภาษาบาลีและสันสกฤตมาสร้างสรรค์มโนทัศน์ใหม่เพื่อรองรับปรัชญาตะวันตก กระบวนการนี้ไม่ใช่เพียงการ

แปลคำต่อคำ แต่คือการ "ถ่ายโอนระบบคิด" (Transposition of Thought Systems) จากบริบทวัฒนธรรมหนึ่งไปสู่อีกรวัฒนธรรมหนึ่ง

ในยุคดิจิทัล การเกิดขึ้นของ phdict.online ซึ่งเป็นระบบสารสนเทศฐานข้อมูลศัพท์บัญญัติทางปรัชญา ถือเป็นหมุดหมายทางประวัติศาสตร์ (Digital Milestone) ที่สำคัญยิ่ง ฐานข้อมูลนี้ไม่เพียงแต่รวบรวมมโนทัศน์ที่ถูกกลั่นกรองโดยคณะกรรมการผู้เชี่ยวชาญ แต่ยังทำหน้าที่เป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างนักวิชาการไทยกับพลวัตของปรัชญาสากล ช่วยให้การเข้าถึงคำศัพท์ที่มีความเป็นระบบและเป็นเอกภาพมากขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อพิจารณาถึงหมวด อภิปรัชญา (Metaphysics) ซึ่งเป็นสาขาที่ว่าด้วยรากฐานของความเป็นจริงและความเป็นไปได้ ภาระหน้าที่ของภาษาไทยในการสะท้อนมโนทัศน์เหล่านี้กลับมีความท้าทายอย่างยิ่ง

บทความวิชาการฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาเชิงวิเคราะห์ไปที่กรณีศึกษาเฉพาะ นั่นคือ ศัพท์หมวดอภิปรัชญา กลุ่มประสบการณ์นิยม (Empiricism) หรือที่มักพบการใช้สลับกับคำว่า "ประจักษ์นิยม" ในแวดวงวิชาการไทย ประเด็นปัญหาที่สำคัญคือ คำถามที่ว่าภาษาไทยสามารถบรรจุ "น้ำหนักเชิงปรัชญา" (Philosophical Weight) ของมโนทัศน์ Empiricism ซึ่งมีพัฒนาการตั้งแต่อริสโตเติลมาจนถึงกลุ่มปฏิฐานนิยมตรรกะ (Logical Positivism) ได้อย่างครบถ้วนเพียงใด? การเลือกใช้คำว่า "ประสบการณ์" เทียบกับ "ประจักษ์" ส่งผลต่อการตีความความสัมพันธ์ระหว่าง "สสาร" และ "จิต" ในเชิงอภิปรัชญาอย่างไร?

ด้วยเหตุนี้ การศึกษาเชิงวิเคราะห์ผ่านฐานข้อมูล phdict.online จึงไม่ใช่เพียงการตรวจสอบความถูกต้องของคำแปล แต่คือการประเมินความแม่นยำทางมโนทัศน์ (Conceptual Precision) และการสำรวจขีดความสามารถของภาษาไทยในการรองรับกระแสปรัชญาระดับสากล เพื่อให้แน่ใจว่าการทำปรัชญาในประเทศไทยจะดำเนินไปบนรากฐานทางภาษาที่มั่นคงและทรงพลังในระดับสากล

2. วัตถุประสงค์ของการศึกษา

เพื่อให้การวิจัยดำเนินไปอย่างมีทิศทางและสามารถตอบโจทย์ความมุ่งหมายเชิงวิชาการได้อย่างครอบคลุม ผู้ศึกษาจึงกำหนดวัตถุประสงค์ไว้ 3 ประการหลัก ดังนี้ 1. เพื่อสำรวจและวิเคราะห์โครงสร้างเชิงระบบ (Systematic Structure) ของฐานข้อมูลศัพท์ปรัชญาใน phdict.online โดยมุ่งเน้นที่การจัดหมวดหมู่ (Taxonomy) และความเชื่อมโยงระหว่างศัพท์ในกลุ่มอภิปรัชญา เพื่อทำความเข้าใจระเบียบวิธีในการจัดลำดับความสำคัญของมโนทัศน์ทางปรัชญาในบริบทไทย 2. เพื่อประเมินความแม่นยำทางมโนทัศน์และความสอดคล้องเชิงความหมาย (Conceptual Precision and Semantic Alignment) ของศัพท์คำว่า "ประสบการณ์นิยม" (Empiricism) และ "ประจักษ์นิยม" โดยเปรียบเทียบกับตัวบทต้นฉบับ (Primary Sources) ของนักปรัชญาคนสำคัญ เช่น John Locke, David Hume และ George Berkeley เพื่อตรวจสอบว่าคำนิยามในภาษาไทยสามารถครอบคลุมนัยสำคัญทางอภิปรัชญาได้เพียงใด 3. เพื่อวิเคราะห์พลวัตของการสื่อความหมายข้ามวัฒนธรรม (Cross-cultural Semantics): โดยศึกษาอิทธิพลของรากศัพท์บาลี-สันสกฤตที่ส่งผลต่อการตีความมโนทัศน์ทางอภิปรัชญาตะวันตกในสังคมวิชาการไทย และเสนอแนะแนวทางการพัฒนาศัพท์บัญญัติให้สอดคล้องกับพลวัตของปรัชญาร่วมสมัย

3. กรอบแนวคิดในการศึกษา (Conceptual Framework)

การศึกษานี้ไม่ได้เป็นเพียงการตรวจทานพจนานุกรม แต่คือการทำ "โบราณคดีทางมโนทัศน์" (Conceptual Archaeology) และการวิเคราะห์เชิงตรรกะ โดยอาศัยกรอบทฤษฎี 3 สาขาหลัก ดังนี้

1. การวิเคราะห์มโนทัศน์ตามแนวทางปรัชญาวิเคราะห์ (Analytic Philosophy Framework)

ผู้ศึกษาใช้เครื่องมือจากสายปรัชญาวิเคราะห์ (Analytic Tradition) โดยเฉพาะทฤษฎีของ Gottlob Frege เกี่ยวกับ "ความหมายและสิ่งที่อ้างอิง" (Sense and Reference หรือ Sinn und Bedeutung) เพื่อแยกแยะว่าคำแปลภาษาไทยใน phdict.online นั้นสื่อถึง "นัยความหมาย" (Sense) ที่ถูกต้องตาม "สิ่งที่อ้างอิง" (Reference) ในเชิงอภิปรายตะวันตกหรือไม่ รวมถึงการใช้แนวคิดเรื่อง "เกมภาษา" (Language Games) ของ Wittgenstein เพื่ออธิบายบริบทการใช้คำในวงวิชาการ

2. ทฤษฎีการแปลเชิงปรัชญาและความเท่าเทียมเชิงมโนทัศน์ (Philosophical Translation & Conceptual Equivalence) ใช้กรอบแนวคิดของ Paul Ricoeur ในเรื่อง "ความสามารถในการแปล" (Translating the Untranslatable) เพื่อวิเคราะห์ว่าเมื่อมโนทัศน์ Empiricism ถูกถ่ายโอนมาเป็น "ประสบการณ์นิยม" เกิดการสูญเสียความหมาย (Semantic Loss) หรือการงอกเงยของความหมาย (Semantic Gain) อย่างไร โดยพิจารณาถึงข้อจำกัดและศักยภาพของภาษาไทยในการบรรจุสรรพธรรมทางปรัชญา

3. โครงสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์และจิต (Ontological Structure of Empiricism) ในเชิงเนื้อหา ผู้ศึกษาวางกรอบการวิเคราะห์บนความสัมพันธ์เชิงอภิปราย

4. ฐานข้อมูลศัพท์ปรัชญา (ภาษาอังกฤษและภาษาไทย) หมวด อภิปราย

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ทำการสำรวจและคัดกรองข้อมูลจาก phdict.online ซึ่งเป็น "ระบบสารสนเทศศัพท์บัญญัติปรัชญา" ของสำนักงานราชบัณฑิตยสภา โดยมุ่งเน้นไปที่การวิเคราะห์โครงสร้างพื้นฐานและมวลรวมของคำศัพท์ในหมวดอภิปราย เพื่อวางรากฐานก่อนการวิเคราะห์เชิงลึกในกลุ่มประสบการณ์นิยม โดยสามารถแบ่งการพิจารณาออกเป็นส่วนตัวต่าง ๆ ดังนี้

1. โครงสร้างและการจัดหมวดหมู่ใน phdict.online

ฐานข้อมูล phdict.online ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นเพียงพจนานุกรมแปลคำต่อคำ แต่มีลักษณะเป็น Ontological Database ที่มีการจัดกลุ่มความสัมพันธ์ของคำศัพท์ (Categorization) โดยหมวดอภิปรายถูกจัดให้เป็นหนึ่งใน "สาขาหลัก" (Major Fields) ของระบบ ข้อมูลที่ปรากฏในแต่ละรายการประกอบด้วย

ศัพท์บัญญัติ การระบุคำภาษาอังกฤษและคำแปลภาษาไทยที่ได้รับการรับรอง

นิยาม/คำอธิบาย บทสรุปย่อของมโนทัศน์ (Brief Concept) ซึ่งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดขอบเขตความเข้าใจของนักวิชาการไทย

การเชื่อมโยง (Cross-reference) ระบบการเชื่อมโยงศัพท์ที่เกี่ยวข้อง (Related Terms) เช่น เมื่อค้นคำว่า Empiricism ระบบจะเชื่อมโยงไปยัง Epistemology, Induction หรือ Positivism

2. ขอบเขตของคำศัพท์ในหมวดอภิปรัชญา (Scope of Metaphysical Terms)

จากการสำรวจ ฐานข้อมูลในหมวดนี้ครอบคลุมประเด็นหลักทางอภิปรัชญาสากลอย่างครบถ้วน ซึ่งผู้ศึกษาได้จำแนกออกเป็น 4 กลุ่มย่อยตามแนวทางของฐานข้อมูล

ภววิทยา (Ontology) ศัพท์ที่ว่าด้วยการดำรงอยู่และลักษณะของสรรพสิ่ง (เช่น Being, Substance, Essence)

จักรวาลวิทยา (Cosmology) ศัพท์ที่ว่าด้วยกำเนิดและโครงสร้างของเอกภพ (เช่น Causality, Teleology, Space-Time)

จิตนิยมและสสารนิยม (Idealism & Materialism) ศัพท์ที่ว่าด้วยธรรมชาติของความเป็นจริงพื้นฐาน

กลุ่มประสบการณ์นิยม (Empiricism Focus) ซึ่งเป็นเป้าหมายหลักของการวิจัยครั้งนี้

3. ตารางตัวอย่างมโนทัศน์เป้าหมายในหมวดอภิปรัชญา-ประสบการณ์นิยม

เพื่อให้เห็นภาพความชัดเจนของฐานข้อมูล ผู้ศึกษาได้สกัดคำศัพท์แกนกลางที่ปรากฏใน phdict.online ซึ่งใช้เป็นฐานในการวิเคราะห์ในส่วนที่ 5 ดังนี้

ศัพท์หลัก (Key Term)	ศัพท์บัญญัติ (Thai Standard)	นัยสำคัญเชิงอภิปรัชญาในฐานข้อมูล
Metaphysics	อภิปรัชญา	การศึกษาความเป็นจริงที่อยู่เบื้องหลังปรากฏการณ์
Empiricism	ประสบการณ์นิยม; ประจักษ์นิยม	ทัศนะที่ถือว่าประสบการณ์คือบ่อเกิดของความรู้และความจริง
Materialism	สสารนิยม	ความเชื่อว่าสสารคือความเป็นจริงเพียงหนึ่งเดียว
Phenomenon	ปรากฏการณ์	สิ่งที่ปรากฏแก่ผัสสะ (Sensory appearance)
A Posteriori	ความรู้หลังประสบการณ์	ความจริงที่ต้องอาศัยการตรวจสอบผ่านประสบการณ์

4. พลวัตของการสืบค้นและดิจิทัลแพลตฟอร์ม

ความโดดเด่นของส่วนที่ 4 นี้คือการวิเคราะห์ว่า phdict.online ได้เปลี่ยนสถานะของศัพท์บัญญัติจาก "ตัวอักษรที่หยุดนิ่ง" ในเล่มพจนานุกรม (Physical Copy) ไปสู่ "เครือข่ายความหมาย" (Semantic Network) บนโลกออนไลน์ ซึ่งช่วยให้นักวิจัยสามารถเปรียบเทียบการใช้คำว่า "ประสบการณ์นิยม" และ "ประจักษ์นิยม" ได้ในหลากหลายบริบทผ่านฟังก์ชันการสืบค้นแบบคำสำคัญ (Keyword Search) และการสืบค้นตามลำดับอักษร ซึ่งถือเป็นเครื่องมือสำคัญในการทำ "ปรัชญาวิเคราะห์" (Analytic Philosophy) ในประเทศไทยยุคปัจจุบัน

5. การวิเคราะห์ข้อมูลศัพท์ปรัชญา หมวด อภิปรัชญา

ในส่วนนี้ ผู้ศึกษาดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลที่สกัดจาก phdict.online โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกับการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) เพื่อประเมินสถานะของมโนทัศน์ "ประสบการณ์นิยม" ในบริบทวิชาการไทย ดังนี้

1. การวิเคราะห์เชิงจำนวนศัพท์ (Quantitative Analysis)

จากการสืบค้นผ่านฐานข้อมูลด้วยคำสำคัญ (Keywords) ที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มประสบการณ์นิยม (เช่น Empiricism, Perception, Sensation, Evidence) พบข้อมูลเชิงปริมาณที่น่าสนใจดังนี้

ความหนาแน่นของศัพท์ ศัพท์ในหมวดอภิปรัชญาที่เชื่อมโยงกับกลุ่มประสบการณ์นิยมมีสัดส่วนประมาณร้อยละ 15 ของหมวดอภิปรัชญาทั้งหมด ซึ่งถือว่าสูงพอสมควรเมื่อเทียบกับกลุ่มเหตุผลนิยม (Rationalism)

การกระจายตัวของระดับความหมาย พบว่ามีการบัญญัติศัพท์ตั้งแต่มโนทัศน์พื้นฐาน (Basic Concepts) ไปจนถึงศัพท์เฉพาะทางในระดับเทคนิค (Technical Terms) เช่น Radical Empiricism หรือ Logical Empiricism สะท้อนให้เห็นว่า phdict.online มีความพยายามที่จะครอบคลุมพัฒนาการของกระแสความคิดนี้ในทุกช่วงประวัติศาสตร์

2. การวิเคราะห์เชิงความหมายทางปรัชญา (Semantic Analysis)

จุดเน้นของการวิเคราะห์ส่วนนี้คือการพิจารณาความคลุมเครือของการเลือกใช้คำแปลภาษาไทย เพื่อตอบคำถามว่า "ภาษาไทยสะท้อนนัยทางอภิปรัชญาได้แม่นยำเพียงใด"

1) ประสบการณ์นิยม (Empiricism)

ใน phdict.online คำว่า "ประสบการณ์นิยม" ถูกใช้เพื่อสื่อถึงทัศนะทางอภิปรัชญาที่เชื่อว่า "ความจริง (Reality) คือ สิ่งที่ต้องถูกรับรู้ผ่านผัสสะ" รากคำว่า "ประสบการณ์" ในภาษาไทยสื่อถึง "การผ่านพบ บ่อย ๆ" หรือการสั่งสม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิด Tabula Rasa ของ John Locke ที่มองว่าจิตคือกระดานวางที่รอการเติมเต็มจากภายนอก

2) ประจักษ์นิยม (Empiricism/Evidentialism)

การวิเคราะห์พบว่า phdict.online มักใช้คำว่า "ประจักษ์นิยม" ในบริบทที่ต้องการเน้นย้ำถึงความ "ชัดเจน" (Manifest) หรือ "ตรวจสอบได้" (Verifiable) รากคำว่า "ประจักษ์" (จาก ปริ + อกษ) หมายถึง "ต่อหน้าต่อตา" ซึ่งมีนัยทางอภิปรัชญาที่รุนแรงกว่า (Stronger version) เพราะเน้นไปที่สถานะปัจจุบันขณะของการรับรู้ มากกว่าการสั่งสมความรู้ในอดีต

การวิเคราะห์เชิงตรรกะของนิยาม ผู้ศึกษาพบว่านิยามในฐานข้อมูลสามารถสรุปเป็นโครงสร้างเชิงตรรกะ

3. การวิเคราะห์เชิงกลุ่มแนวคิดทางปรัชญา (Categorical Analysis)

ผู้ศึกษาได้จัดกลุ่มศัพท์ใน phdict.online ตามสายสัมพันธ์ทางความคิด (Conceptual Lineage) เพื่อความต่อเนื่องของฐานข้อมูล ดังนี้

กลุ่มรากฐาน (Foundationalism) ได้แก่ศัพท์กลุ่ม Sensation (ผัสสะ), Impression (ความประทับใจ), Simple Ideas (มโนภาพเชิงเดี่ยว) ซึ่งเน้นการวิเคราะห์หน่วยย่อยที่สุดของความจริง

กลุ่มวิธีการ (Methodological) ได้แก่ศัพท์กลุ่ม Induction (อุปนัย), Verification (การพิสูจน์ยืนยัน), Probability (ความน่าจะเป็น) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าประสบการณ์นิยมในอภิปรัชญาไทยผูกติดกับระเบียบวิธีวิจัยทางวิทยาศาสตร์อย่างแนบแน่น

กลุ่มวิพากษ์ (Critical/Revisionary) ได้แก่ศัพท์ที่พยายามแก้ปัญหาช่องโหว่ของประสบการณ์นิยม เช่น Phenomenalism (ปรากฏการณ์นิยม) ซึ่งในฐานะข้อมูลได้ให้คำอธิบายที่เชื่อมโยงระหว่าง "วัตถุ" กับ "ความเป็นไปได้ของการรับรู้"

6. อภิปรายผล (Discussion)

จากการศึกษาเชิงวิเคราะห์ศัพท์กลุ่มประสบการณ์นิยมในหมวดอภิปรัชญาจาก phdict.online ผู้ศึกษามีประเด็นสำคัญที่จะนำมาอภิปรายเพื่อขยายพรมแดนความรู้ทางปรัชญาในบริบทไทยและสากล ดังนี้

1. ความสับสนไหลทางมโนทัศน์ระหว่าง "ประสบการณ์" และ "ประจักษ์" ผลการวิเคราะห์ในส่วนที่ 5 ชี้ให้เห็นว่าการใช้ศัพท์บัญญัติคู่ขนาน (ประสบการณ์นิยม/ประจักษ์นิยม) ไม่ได้เป็นเพียงความซ้ำซ้อนทางภาษา แต่สะท้อนถึง "ความพยายามในการแบ่งแยกเขตทางอภิปรัชญา" ในขณะที่พจนานุกรมต่างประเทศอย่าง The Oxford Dictionary of Philosophy ใช้คำว่า Empiricism เพียงคำเดียวเพื่อครอบคลุมทุกมิติ แต่ภาษาไทยกลับสร้างพื้นที่ว่างระหว่าง "กระบวนการรับรู้" (ประสบการณ์) และ "ความเด่นชัดของความจริง" (ประจักษ์)

การมีสองคำนี้ช่วยให้นักวิชาการไทยสามารถแยกแยะระหว่าง Genetic Empiricism (บ่อเกิดความรู้) และ Epistemic Empiricism (การยืนยันความรู้) ได้อย่างแยกคาย ซึ่งเป็นจุดแข็งที่หาได้ยากในภาษาที่มีรากจากลาตินเพียงอย่างเดียว

2. อิทธิพลของรากศัพท์บาลี-สันสกฤตต่ออภิปรัชญาตะวันตก

ประเด็นที่น่าอภิปรายอย่างยิ่งคือการใช้คำว่า "อภิปรัชญา" ซึ่งแปลมาจาก Metaphysics ในเชิงนิรุกติศาสตร์ Meta (เหนือ/หลัง) + Physics (ธรรมชาติ) มุ่งเน้นการจัดหมวดหมู่สรรพสิ่ง แต่คำว่า "อภิ" ในบริบทไทยมักถูกตีความในเชิง "สูงส่ง" หรือ "ลึกซึ้ง" (Superior/Profound)

ผู้ศึกษาพบว่าความหมายนี้อาจส่งผลให้กลุ่ม ประสบการณ์นิยม ในไทยถูกมองว่ามีความเกี่ยวข้องกับวิถีเชิงประจักษ์ในทางธรรม (Direct Realization) มากกว่าการเป็นเพียงลัทธิทางสสารนิยม (Materialism) แบบตะวันตกบริสุทธิ์ นี่คือพลวัตของการ "ปรับตัวของมโนทัศน์" (Conceptual Adaptation) ที่ทำให้ปรัชญาตะวันตกมีสีสันเฉพาะตัวเมื่อมาอยู่ในฐานข้อมูลไทย

3. การเผชิญหน้ากับมาตรฐานสากล: กรณีศึกษาพจนานุกรม Stanford (SEP)

เมื่อนำนิยามจาก phdict.online ไปวางเทียบกับ Stanford Encyclopedia of Philosophy (SEP) พบว่าฐานข้อมูลของไทยมีความแม่นยำในระดับ Conceptual Core (แก่นมโนทัศน์) แต่สิ่งที่ยังเป็นรองคือการระบุ "ความขัดแย้งในปัจจุบัน" (Contemporary Debates) เช่น การโต้แย้งเรื่อง The Myth of the Given

ของ Wilfrid Sellars หรือแนวคิด Naturalized Epistemology ของ W.V.O. Quine ซึ่งมักจะไม่ปรากฏในนิยามศัพท์บัญญัติแบบสั้นของราชบัณฑิตยสภา ข้อสังเกตนี้ชี้ให้เห็นว่า phdict.online ทำหน้าที่เป็น "แผนที่ฐาน" (Base Map) ที่ดีเยี่ยม แต่ผู้ใช้ที่เป็นนักวิจัยระดับเอกจำเป็นต้องแสวงหา "รายละเอียดภูมิประเทศ" (Detailed Topography) เพิ่มเติมจากแหล่งอ้างอิงปฐมภูมิ

4. ความสำคัญของโครงสร้างดิจิทัลต่อเสรีภาพทางปัญญา

การเปลี่ยนจากพจนานุกรมเล่มสู่ระบบสารสนเทศออนไลน์ ส่งผลให้อำนาจในการนิยาม (Authority of Definition) ไม่ได้ผูกขาดอยู่กับเล่มหนังสือที่เข้าถึงยากอีกต่อไป ความเป็นพลวัตของ phdict.online ช่วยให้เกิดการถกเถียงและตรวจสอบ (Verification) ได้รวดเร็วขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับหัวใจของ ประสบการณ์นิยม ที่เชื่อในการตรวจสอบได้จริงมากกว่าการเชื่อตามหลักการที่วางไว้ (Dogma)

7. บทสรุป

การศึกษาเชิงวิเคราะห์ศัพท์ปรัชญาจาก phdict.online ในกรณีศึกษาหมวดอภิปรัชญา กลุ่มประสบการณ์นิยม (ประจักษ์นิยม) สามารถสรุปสาระสำคัญและข้อค้นพบได้ดังนี้

1. การสังเคราะห์ผลการศึกษา

จากการวิเคราะห์เชิงจำนวนและความหมาย พบว่าฐานข้อมูล phdict.online มีความสมบูรณ์เชิงระบบและสามารถทำหน้าที่เป็นหลักอ้างอิงมาตรฐานสำหรับนักค้นทางอภิปรัชญาในประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ การใช้ศัพท์บัญญัติแบบคู่ขนานระหว่าง "ประสบการณ์นิยม" และ "ประจักษ์นิยม" ไม่ได้เป็นเพียงความหลากหลายทางภาษา แต่เป็นการแสดงถึงความลุ่มลึกในการจำแนกระหว่าง "บ่อเกิดของความรู้" (Source of Knowledge) และ "ความเด่นชัดของความจริง" (Evidence of Reality) ซึ่งถือเป็นอัตลักษณ์สำคัญของปรัชญาวิเคราะห์ในบริบทภาษาไทย

2. คุณค่าเชิงวิชาการ (Academic Contribution)

จากการศึกษาพบว่าโครงสร้างภาษาไทย โดยเฉพาะการใช้รากศัพท์บาลี-สันสกฤต มีศักยภาพสูงในการรองรับโน้ตศัพท์เชิงนามธรรมจากปรัชญาตะวันตก การศึกษาครั้งนี้ช่วยให้นักวิชาการและนิสิตนักศึกษาในระดับสูงเห็นว่า ศัพท์บัญญัติในระบบดิจิทัลไม่ใช่เพียงคำแปล แต่เป็นเครื่องมือเชิงระเบียบวิธี (Methodological Tool) ที่ช่วยจัดระเบียบความคิดเชิงตรรกะและอภิปรัชญาให้มีความเป็นเอกภาพในระดับสากล

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการพัฒนา (Recommendations)

เพื่อให้ฐานข้อมูล phdict.online และการศึกษาปรัชญาในประเทศไทยก้าวหน้ายิ่งขึ้น ผู้ศึกษามีข้อเสนอแนะดังนี้

1. การปรับปรุงเชิงพลวัต (Dynamic Update) ควรมีการขยายความนิยามศัพท์ให้ครอบคลุมถึงข้อโต้แย้งในปรัชญาร่วมสมัย (Contemporary Debates) เช่น แนวคิดหลังประสบการณ์นิยม (Post-Empiricism) เพื่อให้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของพรมแดนความรู้ระดับโลก

2. การบูรณาการมิตติดิจิทัล (Hypertextual Integration) ควรมีการเชื่อมโยงศัพท์ (Cross-linking) ระหว่างหมวดอภิปรัชญาและหมวดอื่นๆ เช่น ญาณวิทยา และปรัชญาวิทยาศาสตร์ ให้ชัดเจนยิ่งขึ้นในรูปแบบเครือข่ายความหมาย (Semantic Web)

3. การส่งเสริมการวิจัยเชิงเปรียบเทียบ ควรใช้ฐานข้อมูลนี้เป็นจุดเริ่มต้นในการศึกษาเปรียบเทียบระหว่างปรัชญาตะวันออก (เช่น ปรัชญาพุทธแบบไทย) กับปรัชญาตะวันตกในมิติที่ลึกซึ้งขึ้น เพื่อสร้างสรรค์ "ปรัชญาไทยร่วมสมัย" ที่มีความเป็นสากล

การศึกษาครั้งนี้ชี้ให้เห็นว่า phdict.online ไม่ได้เป็นเพียงคลังคำศัพท์ แต่เป็น "โครงสร้างพื้นฐานทางปัญญา" (Intellectual Infrastructure) ที่สำคัญ ซึ่งจะช่วยขับเคลื่อนให้การศึกษาปรัชญาในประเทศไทยดำเนินไปอย่างมีรากฐานที่เข้มแข็ง แม่นยำ และพร้อมต่อการสนทนาทางวิชาการในระดับนานาชาติต่อไป

บรรณานุกรม

- กীরติ บุญเจือ. (2522). **อภิปรัชญา: บทวิเคราะห์ความรู้และประสบการณ์**. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- คณะกรรมการบัญญัติศัพท์ปรัชญา สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. (2560). **พจนานุกรมศัพท์ปรัชญา ฉบับราชบัณฑิตยสภา** (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพฯ: สำนักงานราชบัณฑิตยสภา.
- ปรีชา ช่างขวัญยืน. (2545). **การใช้ภาษาในปรัชญา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พินิจ รัตนกุล. (2542). **ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่: ประสบการณ์นิยมและเหตุผลนิยม**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ราชบัณฑิตยสภา. (2567). **ระบบสารสนเทศศัพท์บัญญัติ (phdict.online)**. สืบค้นจาก <https://phdict.online>
- วิทย์ วิศทเวทย์. (2561). **ปรัชญาตะวันตกสมัยใหม่: คานท์และหลังคานท์**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สมภาร พรหมทา. (2554). **ภาษา ศาสนา และอภิปรัชญา**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์สยาม.
- อุทัย ปิ่นแก้ว. (2562). **การวิเคราะห์ศัพท์บัญญัติทางปรัชญาในภาษาไทย: กรณีศึกษาคำแปลมโนทัศน์อภิปรัชญาตะวันตก**. วารสารปรัชญาและศาสนา, 4(2), 45-68.
- Ayer, A. J. (1952). *Language, Truth and Logic* (2nd ed.). New York: Dover Publications.
- Blackburn, S. (2016). *The Oxford Dictionary of Philosophy*. Oxford: Oxford University Press.
- Hume, D. (2007). *An Enquiry Concerning Human Understanding* (P. Millican, Ed.). Oxford: Oxford University Press. (Original work published 1748).
- Locke, J. (1975). *An Essay Concerning Human Understanding* (P. H. Nidditch, Ed.). Oxford: Clarendon Press. (Original work published 1689).

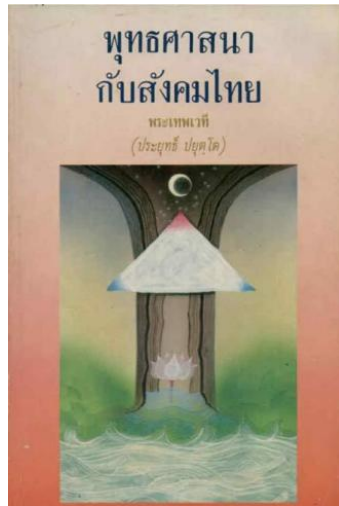
Markie, P., & Folescu, M. S. (2024). **Rationalism vs. Empiricism**. In E. N. Zalta & U. Nodelman (Eds.), **The Stanford Encyclopedia of Philosophy**. Stanford University. <https://plato.stanford.edu/archives/spr2024/entries/rationalism-empiricism/>.

Quine, W. V. O. (1951). **Two Dogmas of Empiricism**. *The Philosophical Review*, 60(1), 20-43. <https://doi.org/10.2307/2181906>.

Sellars, W. (1997). **Empiricism and the Philosophy of Mind**. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Wittgenstein, L. (1922). **Tractatus Logico-Philosophicus (C. K. Ogden, Trans.)**. London: Routledge & Kegan Paul.

บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง พุทธศาสนากับสังคมไทย
เขียนโดย พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต)
Book Review: Buddhism and Thai Society
by Phra Thepweethi (Prayut Payutto)

พีรพัฒน์ เนตรน้อย

Peerapat Netnoi

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

E-Mail: pattaratida.moo@student.mbu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 7 ตุลาคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 28 มิถุนายน 2569

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

บทวิจารณ์หนังสือนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สาระสำคัญ ประเมินคุณค่าทางวิชาการและสังคม ตลอดจนวิพากษ์จุดเด่นและข้อจำกัดของหนังสือ *พุทธศาสนากับสังคมไทย* ของพระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตโต) โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารและการตีความเชิงวิชาการเป็นกรอบการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า หนังสืออธิบายบทบาทของพระพุทธศาสนาในฐานะระบบความคิดที่สามารถนำหลักธรรมสำคัญ ได้แก่ อริยสัจ 4 ไตรลักษณ์ กรรม และปฏิจกสมุปบาท มาประยุกต์ใช้ในการอธิบายและวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยได้อย่างเป็นเหตุเป็นผล พร้อมทั้งสะท้อนให้เห็นความสัมพันธ์ระหว่างพระพุทธศาสนากับมิติด้านวัฒนธรรม จริยธรรม และการพัฒนาสังคมร่วมสมัย

นอกจากนี้ หนังสือยังมีจุดเด่นด้านการนำเสนอเนื้อหาที่เข้าใจง่าย เชื่อมโยงหลักธรรมกับการดำเนินชีวิต และเปิดโอกาสให้ผู้อ่านคิดวิเคราะห์และต่อยอดองค์ความรู้ด้วยตนเอง อย่างไรก็ตาม ยังมีข้อจำกัดในด้านการจัดระบบเนื้อหาและการยกกรณีศึกษาร่วมสมัย ซึ่งหากเพิ่มเติมในส่วนดังกล่าวจะช่วยเพิ่มความสมบูรณ์ทางวิชาการมากยิ่งขึ้น โดยภาพรวม หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าในฐานะแหล่งอ้างอิงด้านพุทธปรัชญาประยุกต์ และเป็นประโยชน์ต่อการศึกษามหาวิทยาลัยของพระพุทธศาสนาในการพัฒนาสังคมไทย ทั้งในด้านการเรียนการสอน การวิจัย และการประยุกต์ใช้หลักธรรมในการดำเนินชีวิตและการพัฒนาสังคมอย่างสร้างสรรค์

คำสำคัญ: บทวิจารณ์หนังสือ, พุทธศาสนากับสังคมไทย, พุทธปรัชญาประยุกต์

ABSTRACT

This book review aims to analyze the main contents, evaluate the academic and social contributions, and critically examine the strengths and limitations of *Buddhism and*

Thai Society by Phra Thepwethi (Prayut Payutto). Employing documentary analysis and philosophical interpretation, the study finds that the book presents Buddhism as a rational system of thought capable of explaining and addressing contemporary social issues through fundamental Buddhist doctrines, including the Four Noble Truths, the Three Characteristics of Existence, Karma, and Dependent Origination. These teachings are systematically related to the cultural, ethical, and social dimensions of Thai society, demonstrating the relevance of Buddhism to contemporary social development.

The review further indicates that the book's major strengths lie in its accessible language, its effective integration of Buddhist principles with everyday life, and its encouragement of critical reflection among readers. Nevertheless, the book would benefit from a more systematic organization and the inclusion of additional contemporary case studies to strengthen its academic value. Overall, the book represents a significant contribution to Applied Buddhist Philosophy and serves as a valuable reference for scholars, students, and general readers interested in understanding the role of Buddhism in Thai society and its application to contemporary social development.

Keywords: Book Review, Buddhism and Thai Society, Applied Buddhist Philosophy

1. บทนำ (Introduction)

หนังสือ “พุทธศาสนากับสังคมไทย” เป็นงานเขียนที่รวบรวมแนวคิดและบทวิเคราะห์เกี่ยวกับบทบาทของพระพุทธศาสนาในบริบทสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว โดยเนื้อหาส่วนใหญ่มีที่มาจากงานเขียนและแนวคิดของพระธรรมโกศาจารย์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ซึ่งเป็นนักปราชญ์ทางพุทธศาสนาที่มีบทบาทสำคัญในการอธิบายพุทธธรรมในบริบทสังคมร่วมสมัย

บทความวิจารณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์เนื้อหาและแนวคิดสำคัญของหนังสือ (2) ประเมินคุณค่าเชิงวิชาการและเชิงสังคม และ (3) วิพากษ์จุดเด่นและข้อจำกัดของหนังสือ เพื่อให้เห็นถึงศักยภาพของพุทธศาสนาในการอธิบายและแก้ไขปัญหาสังคมไทย

2. สารสำคัญของหนังสือ (Content Overview)

หนังสือเล่มนี้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับบทบาทของพระพุทธศาสนาในสังคมไทย โดยเน้นให้เห็นว่าพระพุทธศาสนาไม่ได้เป็นเพียงระบบความเชื่อหรือพิธีกรรมเท่านั้น แต่เป็น “ระบบความคิด” และ “เครื่องมือทางปัญญา” ที่สามารถนำมาใช้วิเคราะห์และแก้ไขปัญหาสังคมได้อย่างมีเหตุผล

เนื้อหาครอบคลุมหลักธรรมสำคัญ เช่น อริยสัจ 4 ไตรลักษณ์ หลักกรรม และปฏิจกสมุปบาท โดยผู้เขียนได้นำหลักธรรมเหล่านี้มาอธิบายให้สัมพันธ์กับบริบทสังคมไทยที่มีการเปลี่ยนแปลง ทั้งด้าน

วัฒนธรรม ค่านิยม และพฤติกรรมของผู้คน นอกจากนี้ ยังมีการตั้งคำถามถึงบทบาทของสถาบันพระพุทธศาสนาในยุคปัจจุบัน ว่าจะสามารถปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมได้อย่างไร

3. การวิเคราะห์เชิงวิชาการ (Critical Analysis)

ในเชิงวิชาการ หนังสือเล่มนี้มีลักษณะเป็น “พุทธปรัชญาประยุกต์” (Applied Buddhist Philosophy) ซึ่งมุ่งเน้นการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้ในการอธิบายและแก้ไขปัญหาสังคมจริง จุดเด่นสำคัญคือการนำเสนอพระพุทธศาสนาในฐานะระบบเหตุผล (rational system) ที่สามารถอธิบายโลกและชีวิตได้โดยไม่จำกัดอยู่เพียงความเชื่อ

แนวคิดดังกล่าวสอดคล้องกับกระแสการตีความพุทธศาสนาในยุคใหม่ที่มุ่งเน้น “พุทธศาสนาเพื่อสังคม” (Engaged Buddhism) ซึ่งมองว่าศาสนาควรมีบทบาทในการพัฒนาสังคม ไม่ใช่เพียงการมุ่งเน้นความหลุดพ้นส่วนบุคคล

อย่างไรก็ตาม หนังสือยังมีลักษณะเป็นการรวบรวมบทความจากหลายแหล่ง ทำให้โครงสร้างเนื้อหาบางช่วงขาดความต่อเนื่อง และยังไม่ถูกจัดระบบในเชิงทฤษฎีอย่างชัดเจน ซึ่งอาจเป็นข้อจำกัดในการนำไปใช้ในเชิงวิชาการระดับสูง

4. จุดเด่นของหนังสือ (Strengths)

ประการแรก หนังสือสามารถเชื่อมโยงหลักธรรมกับชีวิตจริงและสังคมร่วมสมัยได้อย่างชัดเจน ทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าพระพุทธศาสนามีบทบาทในชีวิตประจำวันอย่างไร

ประการที่สอง การใช้ภาษาที่เรียบง่าย ชัดเจน และไม่ซับซ้อน ทำให้ผู้อ่านทั่วไปสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้ง่าย

ประการที่สาม หนังสือมีลักษณะเปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านตั้งคำถามและคิดวิเคราะห์ต่อยอดด้วยตนเอง ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญของการเรียนรู้เชิงวิพากษ์

5. ข้อจำกัดของหนังสือ (Limitations)

แม้ว่าหนังสือจะมีคุณค่าในเชิงเนื้อหา แต่ยังมีข้อจำกัดบางประการ ได้แก่ การจัดลำดับเนื้อหาที่ยังไม่เป็นระบบ ทำให้บางช่วงขาดความเชื่อมโยง นอกจากนี้ การใช้ศัพท์ทางพุทธศาสนาในบางตอนอาจเป็นอุปสรรคต่อผู้อ่านทั่วไปที่ไม่มีพื้นฐาน

อีกทั้ง หนังสือยังขาดตัวอย่างเชิงรูปธรรมจากสถานการณ์สังคมร่วมสมัย ซึ่งหากมีการเพิ่มเติมกรณีศึกษา จะช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพการประยุกต์ใช้หลักธรรมได้ชัดเจนมากขึ้น

6. คุณค่าทางวิชาการและสังคม (Academic and Social Contribution)

หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าในเชิงการสร้างความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของพระพุทธศาสนาในสังคมไทย โดยช่วยให้เห็นว่าศาสนาไม่ได้แยกขาดจากสังคม แต่เป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างทางวัฒนธรรมและจริยธรรม

ในเชิงวิชาการ หนังสือสามารถใช้เป็นฐานในการศึกษาพุทธปรัชญาประยุกต์ และเป็นแนวทางในการพัฒนากรอบคิดในการวิเคราะห์ปัญหาสังคมไทยในมิติทางศาสนา

7. บทสรุป (Conclusion)

โดยสรุป หนังสือ “พุทธศาสนากับสังคมไทย” เป็นงานเขียนที่มีคุณค่าอย่างยิ่งในการอธิบายบทบาทของพระพุทธศาสนาในบริบทสังคมร่วมสมัย แม้จะมีข้อจำกัดในด้านโครงสร้างและการจัดระบบเนื้อหา แต่จุดเด่นในด้านการเชื่อมโยงธรรมะกับชีวิตจริงและสังคม ทำให้หนังสือเล่มนี้มีคุณค่าในเชิงวิชาการและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้อย่างกว้างขวาง

หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะสำหรับนักศึกษา นักวิชาการ และผู้สนใจทั่วไปที่ต้องการทำความเข้าใจพระพุทธศาสนาในมิติที่ลึกซึ้งและสัมพันธ์กับสังคมไทย

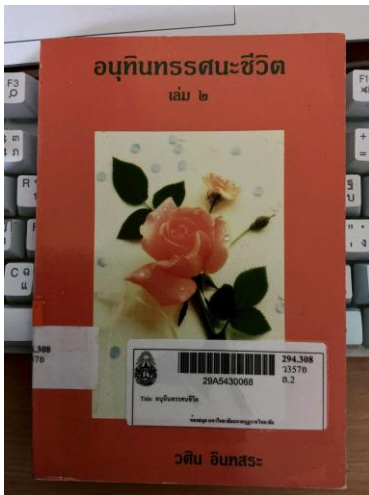
บรรณานุกรม

พระเทพเวที (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). (2532). **พุทธศาสนากับสังคมไทย**. แหล่งเผยแพร่จากเว็บไซต์วัดญาณเวศกวัน.

บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง อนุทินทรรศนะชีวิต เล่ม 2

เขียนโดย วศิน อินทสระ

Book Review: Anuthin Thotsana Chiwit, Volume II by Wasin Intasara

ภัทรธิดา มุลเสนา

Pattaratida Moolsana

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

มนัสวี มนต์ปัญญาวัฒนา

Manatsawee Monpannawatthana

สถาบันนวัตกรรมการเรียนรู้ มหาวิทยาลัยมหิดล

Institute for Innovative learning Mahidol University

E-Mail: pattaratida.moo@student.mbu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 7 ตุลาคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 28 มิถุนายน 2569

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 28 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

บทวิจารณ์หนังสือนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สาระสำคัญ ประเมินคุณค่าเชิงปรัชญาและวรรณกรรม ตลอดจนวิพากษ์จุดเด่นและข้อจำกัดของหนังสือ อนุทินทรรศนะชีวิต ของวศิน อินทสระ โดยใช้การวิเคราะห์เอกสารและการตีความเชิงปรัชญาเป็นกรอบการศึกษา ผลการศึกษาพบว่า หนังสือถ่ายทอดแนวคิดเกี่ยวกับความหมายของชีวิตผ่านรูปแบบบันทึกประจำวัน ซึ่งเปิดโอกาสให้ผู้อ่านได้ใคร่ครวญและตีความประสบการณ์ของตนเอง โดยสะท้อนประเด็นสำคัญ ได้แก่ การยอมรับความไม่แน่นอนของชีวิต การอยู่กับปัจจุบัน และการเรียนรู้จากความทุกข์ ทั้งยังสอดคล้องกับแนวคิดอัตถิภาวนิยมและหลักธรรมสำคัญในพระพุทธศาสนา เช่น อนิจจังและทุกข์ อันช่วยส่งเสริมการพัฒนาปัญญาและการตระหนักรู้ในตนเอง

นอกจากนี้ หนังสือยังมีจุดเด่นด้านการใช้ภาษาที่เรียบง่ายแต่ทรงพลัง เปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านสร้างความหมายด้วยตนเอง และเชื่อมโยงปรัชญาชีวิตกับบริบทของสังคมร่วมสมัยได้อย่างลึกซึ้ง แม้จะมีข้อจำกัดด้านการจัดระบบเนื้อหาและกรอบแนวคิดเชิงวิชาการ แต่โดยภาพรวมถือเป็นงานเขียนที่มีคุณค่าต่อการศึกษาปรัชญาชีวิต พุทธปรัชญา และการพัฒนาความเข้าใจตนเอง เหมาะสำหรับทั้งนักวิชาการ นักศึกษา และผู้สนใจทั่วไปที่ต้องการเรียนรู้ผ่านการใคร่ครวญและการสะท้อนคิดอย่างลึกซึ้ง

คำสำคัญ: บทวิจารณ์หนังสือ, อนุทินทรรศนะชีวิต, ปรัชญาชีวิต

ABSTRACT

This book review aims to analyze the main contents, evaluate the philosophical and literary value, and critically examine the strengths and limitations of Anuthin Thotsana Chiwit by Wasin Intasara. Employing documentary analysis and philosophical interpretation, the study finds that the book presents reflections on the meaning of life through the form of personal diary writing, encouraging readers to contemplate and interpret their own experiences. The work highlights significant themes, including the acceptance of life's uncertainty, living in the present moment, and learning through suffering. These ideas are closely related to existential philosophy as well as fundamental Buddhist teachings, particularly the principles of impermanence (anicca) and suffering (dukkha), which foster wisdom and self-awareness.

Furthermore, the book is distinguished by its simple yet powerful language, its openness to readers' personal interpretation, and its meaningful integration of philosophy of life with contemporary social contexts. Although the work has certain limitations regarding its theoretical organization and academic structure, it remains a valuable contribution to the study of philosophy of life, Buddhist philosophy, and reflective learning. It is particularly suitable for scholars, students, and general readers seeking a deeper understanding of life through contemplation and self-reflection.

Keywords: Book Review, Anuthin Thotsana Chiwit, Philosophy of Life

1. บทนำ (Introduction)

หนังสือ “อนูทินทรศนะชีวิต เล่ม 2” ของวศิน อินทสระ สำนักพิมพ์คือโรงพิมพ์มхамกุฎราชวิทยาลัย ปีที่จัดพิมพ์ คือ พ.ศ. 2536 จำนวน 100 หน้า เป็นงานเขียนเชิงปรัชญาชีวิตที่นำเสนอผ่านรูปแบบบันทึกส่วนตัว (diary form) ซึ่งสะท้อนประสบการณ์ ความคิด และมุมมองต่อชีวิตในบริบทต่าง ๆ อย่างลึกซึ้ง งานเขียนลักษณะนี้มิได้มุ่งเสนอข้อสรุปเชิงทฤษฎีโดยตรง หากแต่เน้นการกระตุ้นให้ผู้อ่านเกิดการใคร่ครวญ (reflection) และตีความความหมายของชีวิตด้วยตนเอง อันเป็นลักษณะสำคัญของงานเขียนเชิงปรัชญาประสบการณ์ (experiential philosophy)

บทความวิจารณ์นี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) วิเคราะห์เนื้อหาและแนวคิดสำคัญของหนังสือ (2) ประเมินคุณค่าเชิงปรัชญาและวรรณกรรม และ (3) วิพากษ์จุดเด่นและข้อจำกัดของงานเขียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจอย่างเป็นระบบและสามารถนำไปใช้ในเชิงวิชาการได้

2. แนวคิดที่สำคัญ (Key Concepts)

หนังสือเล่มนี้ประกอบด้วยบทสั้น ๆ ที่มีลักษณะคล้ายบันทึกประจำวัน แต่ละตอนนำเสนอเหตุการณ์หรือความคิดที่ดูเรียบง่าย ทว่าผู้เขียนสามารถตีความให้เกิดนัยเชิงปรัชญาได้อย่างลึกซึ้ง เช่น ประเด็นเรื่อง “การยอมรับความไม่แน่นอนของชีวิต” “การอยู่กับปัจจุบัน” และ “การเรียนรู้จากความทุกข์”

เนื้อหาแสดงให้เห็นถึงลักษณะของ “ปรัชญาชีวิตเชิงอัตถิภาวนิยม” (existential perspective) ซึ่งมุ่งเน้นการทำความเข้าใจความหมายของชีวิตผ่านประสบการณ์ตรง มากกว่าการอธิบายผ่านกรอบแนวคิดเชิงนามธรรม ผู้เขียนใช้ภาษาเรียบง่ายแต่มีพลังทางความคิด ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าถึงเนื้อหาได้โดยไม่ต้องมีพื้นฐานทางปรัชญามาก่อน

นอกจากนี้ ยังพบว่าเนื้อหาหลายตอนมีความสอดคล้องกับหลักพุทธธรรม เช่น แนวคิดเรื่องอนิจจัง (impermanence) และทุกข์ (suffering) ซึ่งเป็นแก่นสำคัญของพระพุทธศาสนา โดยผู้เขียนได้นำเสนอแนวคิดเหล่านี้ผ่านภาษาวรรณกรรมมากกว่าการอธิบายเชิงหลักธรรมโดยตรง

3. การวิเคราะห์เชิงวิชาการ (Critical Analysis)

ในเชิงวิชาการ หนังสือเล่มนี้สามารถจัดอยู่ในกลุ่มงานเขียน “ปรัชญาชีวิตเชิงสะท้อน” (reflective philosophy) ซึ่งมีลักษณะเด่นคือการเปิดพื้นที่ให้ผู้อ่านมีส่วนร่วมในการตีความ (reader-centered interpretation) สอดคล้องกับแนวคิดของ Dewey ที่มองว่าการเรียนรู้ที่แท้จริงเกิดจากประสบการณ์และการสะท้อนคิด

เมื่อพิจารณาในมิติของพุทธปรัชญา แนวคิดในหนังสือยังสอดคล้องกับหลักไตรลักษณ์ โดยเฉพาะการยอมรับความเปลี่ยนแปลงของชีวิต ซึ่งถือเป็นพื้นฐานของการพัฒนาปัญญา (wisdom development) อย่างไรก็ตาม จุดเด่นดังกล่าวก็มาพร้อมข้อจำกัด กล่าวคือ งานเขียนไม่ได้จัดระบบแนวคิดอย่างเป็นโครงสร้างเชิงทฤษฎี ทำให้ยากต่อการนำไปใช้ในเชิงวิชาการหรือการวิจัยโดยตรง

ในแง่วรรณกรรม หนังสือเล่มนี้มีลักษณะเป็น “งานเขียนปลายเปิด” (open-ended text) ซึ่งไม่หาคำตอบที่ชัดเจน แต่กระตุ้นให้ผู้อ่านตั้งคำถามต่อชีวิตของตนเอง แนวทางนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ Freire ที่เน้นการเรียนรู้ผ่านการตั้งคำถาม (critical consciousness)

4. จุดเด่น (Strengths)

ประการแรก หนังสือมีจุดเด่นด้านภาษา โดยใช้ถ้อยคำเรียบง่ายแต่มีพลัง สามารถสื่อสารแนวคิดเชิงลึกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ประการที่สอง เนื้อหาสะท้อนความเป็นมนุษย์อย่างจริงใจ ไม่ชี้นำหรือกำหนดคำตอบ ทำให้ผู้อ่านมีอิสระในการตีความ

ประการที่สาม หนังสือมีความร่วมสมัย สามารถตอบโจทย์สังคมที่เต็มไปด้วยความสับสนและความเร่งรีบ โดยช่วยให้ผู้อ่านหยุดคิดและทบทวนชีวิต

5. ข้อจำกัด (Limitations)

แม้ว่าหนังสือจะมีคุณค่าในเชิงการสะท้อนความคิด แต่ยังมีข้อจำกัดในด้านโครงสร้างทางวิชาการ กล่าวคือ ขาดการจัดระบบแนวคิดอย่างเป็นหมวดหมู่ และไม่มีกรอบทฤษฎีรองรับอย่างชัดเจน นอกจากนี้ เนื้อหาในบางตอนมีลักษณะซ้ำเชิงประเด็น ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านรู้สึกซ้ำซ้อนหากอ่านต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน อีกทั้ง หนังสืออาจไม่เหมาะสำหรับผู้อ่านที่ต้องการแนวทางแก้ไขปัญหาแบบตรงไปตรงมา

6. บทสรุป (Conclusion)

โดยสรุป หนังสือ “อนุทินทรศนะชีวิต” เป็นงานเขียนที่มีคุณค่าในเชิงการพัฒนาการเข้าใจชีวิตผ่านประสบการณ์และการใคร่ครวญ แม้จะไม่ได้นำเสนอในรูปแบบทฤษฎีอย่างเป็นระบบ แต่มีพลังในการกระตุ้นการคิดและการตระหนักรู้ในตนเอง

หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะสำหรับผู้อ่านที่ต้องการพัฒนาสติภายในของตนเอง และสามารถนำไปใช้เป็นสื่อประกอบการศึกษาด้านปรัชญาชีวิตและพุทธปรัชญาได้ในบริบทของสังคมร่วมสมัย

บรรณานุกรม

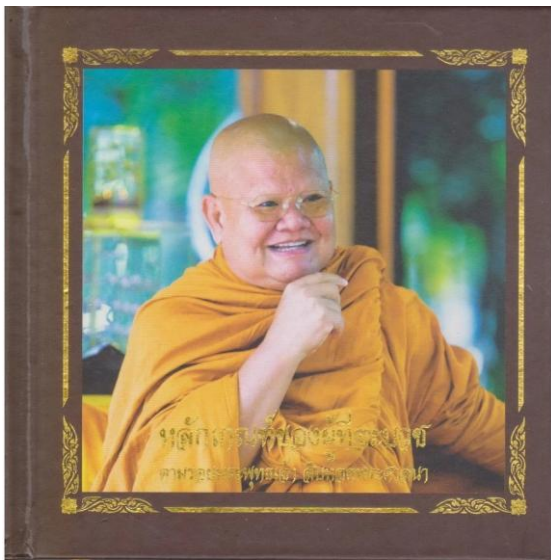
วสิน อินทสระ. (2536). *อนุทินทรศนะชีวิต เล่ม 2*. กรุงเทพฯ: มหามกุฏราชวิทยาลัย.

บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง หลักเกณฑ์ของผู้ที่จะบวชตามรอยพระพุทธเจ้า สืบทอดพระศาสนา

เขียนโดย พระอาจารย์กัณหา สุขกาโม

Book Review: Guidelines for Those Who Aspire to Ordain in Accordance with the
Buddha's Path for the Continuation of Buddhism

by Venerable Ajahn Kanha Sukhakamo

ภัทรธิดา มูลเสนา

Pattaratida moolsana

นักวิชาการอิสระ

Independent Scholar

พนมนคร มีราคา

Phanomnakorn Meeraka

คณะศึกษาศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย

Faculty of Education,

Mahamakut Buddhist University

E-Mail: pattaratida.moo@student.mbu.ac.th

วันที่รับบทความ (Received) : 7 ตุลาคม 2568

วันที่แก้ไขบทความ (Revised) : 29 มิถุนายน 2569

วันที่ตอบรับบทความ (Accepted) : 29 มิถุนายน 2569

บทคัดย่อ

บทวิจารณ์หนังสือเรื่อง “หลักเกณฑ์ของผู้ที่จะบวช: ตามรอยพระพุทธเจ้า สืบทอดพระศาสนา” ของพระอาจารย์กัณหา สุขกาโม มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สาระสำคัญ คุณค่า และข้อเสนอแนะของหนังสือในฐานะคู่มือสำหรับผู้ประสงค์จะอุปสมบทและผู้สนใจศึกษาพระธรรมวินัย โดยใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาจากหลักธรรม พระวินัย และแนวคิดเกี่ยวกับการสืบทอดพระพุทธศาสนา ผลการศึกษาพบว่า หนังสืออธิบายความหมายของการบวช คุณสมบัติของผู้ที่จะอุปสมบท เจตนาแห่งการบวช กระบวนการอุปสมบท และบทบาทของพระภิกษุได้อย่างเป็นระบบ โดยเน้นว่าการบวชเป็นกระบวนการพัฒนาตนเองผ่านการฝึกฝนศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อดำเนินชีวิตตามพระธรรมวินัยและสืบทอดพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง หนังสือมีจุดเด่นด้านการเรียบเรียงที่กระชับ ชัดเจน และเข้าใจง่าย เหมาะสำหรับผู้ที่เตรียมอุปสมบท พระภิกษุ สามเณร และพุทธศาสนิกชนทั่วไป อย่างไรก็ตาม หากเพิ่มเติมกรณีศึกษาจากพระสูตรและเปรียบเทียบหลักเกณฑ์การอุปสมบทในสมัยพุทธกาลกับบริบทของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน จะช่วยให้เนื้อหาที่มีความสมบูรณ์และสร้างความเข้าใจเชิงลึกมากยิ่งขึ้น โดยภาพรวม หนังสือเล่มนี้เป็นผลงานที่มีคุณค่าทางวิชาการและพระพุทธศาสนา

สามารถใช้เป็นแนวทางในการเตรียมความพร้อมก่อนอุปสมบทและเสริมสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอุดมคติของสมณเพศตามพระธรรมวินัยได้อย่างเหมาะสม

คำสำคัญ: พระธรรมวินัย, พระภิกษุ, การสืบทอดพระศาสนา

ABSTRACT

This book review examines "Criteria for Ordination: Following the Buddha's Path in Preserving Buddhism" by Phra Ajahn Kanha Sukhakamo. The review aims to analyze the book's essential content, academic value, and recommendations as a guide for prospective ordinands and readers interested in Buddhist monastic discipline. Employing a content analysis approach based on the Dhamma, the Vinaya, and the principles of preserving Buddhism, the study finds that the book systematically explains the meaning of ordination, the qualifications required for candidates, the proper intention for ordination, the ordination process, and the roles and responsibilities of Buddhist monks. The author emphasizes that ordination is not merely a religious ceremony but a process of self-cultivation through the training of morality (sīla), concentration (samādhi), and wisdom (paññā), enabling practitioners to live in accordance with the Dhamma-Vinaya and contribute to the continuation of Buddhism. The book's major strengths lie in its concise organization, clear presentation, and accessible language, making it suitable for prospective monks, monks, novices, and lay Buddhists. Nevertheless, incorporating additional case studies from the Buddhist scriptures and comparative discussions between the ordination practices of the Buddha's time and contemporary monastic contexts would further enrich its academic value. Overall, the book serves as a valuable introductory reference for understanding the ideals of Buddhist monastic life and the proper preparation for ordination in accordance with the Buddhist disciplinary tradition.

Keywords: Buddhist Monastic Discipline, Buddhist Monks, Preservation of Buddhism

1. บทนำ

หนังสือ “หลักเกณฑ์ของผู้ที่จะบวช: ตามรอยพระพุทธเจ้า สืบทอดพระศาสนา” เขียนโดย พระอาจารย์กัณหา สุขกาโม เป็นหนังสือที่มุ่งอธิบายหลักการและคุณสมบัติของผู้ที่ประสงค์จะอุปสมบทในพระพุทธศาสนา โดยบูรณาการหลักพระธรรม พระวินัย และแนวทางการปฏิบัติที่ปรากฏในพระไตรปิฎกเข้ากับการดำเนินชีวิตของผู้บวช หนังสือเล่มนี้มีได้มุ่งเน้นเพียงขั้นตอนหรือพิธีกรรมของการบรรพชาอุปสมบทเท่านั้น แต่ยังไม่ชี้ให้เห็นถึงความหมายที่แท้จริงของการบวชในฐานะกระบวนการฝึกฝนกาย วาจา และใจ เพื่อ

พัฒนาตนเองตามแนวทางแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเป็นรากฐานสำคัญของการสืบทอดพระธรรมวินัยและความมั่นคงของพระพุทธศาสนา

สาระสำคัญของหนังสือเน้นให้เห็นว่า การบวชเป็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตจากการครองเรือนสู่การดำรงชีวิตภายใต้พระธรรมวินัย ผู้ที่จะเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์จึงควรมีศรัทธาที่ตั้งมั่น มีความพร้อมทั้งด้านคุณธรรม ความประพฤติ และความเข้าใจในจุดมุ่งหมายของการบวช เพื่อให้การอุปสมบทเกิดประโยชน์สูงสุดทั้งแก่ตนเองและพระพุทธศาสนา หนังสือยังนำเสนอแนวคิดเรื่องการดำเนินชีวิตตามรอยพระพุทธรเจ้า การรักษาศีล การฝึกสมาธิ และการพัฒนาปัญญา ซึ่งล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสร้างพระภิกษุผู้มีคุณภาพ สามารถเป็นกำลังสำคัญในการเผยแผ่พระธรรมคำสอนและเป็นแบบอย่างที่ดีแก่สังคม

ด้วยเหตุนี้ หนังสือเล่มนี้จึงมีคุณค่าอย่างยิ่งในฐานะคู่มือสำหรับผู้สนใจการบรรพชาอุปสมบทตลอดจนเป็นเอกสารทางพระพุทธศาสนาที่ช่วยสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการบวชอย่างถูกต้องตามพระธรรมวินัย แม้หนังสือจะมีความยาวเพียง 59 หน้า แต่สามารถนำเสนอสาระสำคัญได้อย่างกระชับ ชัดเจน และเป็นลำดับ เหมาะสำหรับผู้เตรียมอุปสมบท พระภิกษุ สามเณร ตลอดจนพุทธศาสนิกชนทั่วไปที่ต้องการศึกษาแนวคิดเรื่องการสืบทอดพระพุทธศาสนาตามแนวทางแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อันเป็นพื้นฐานสำคัญของการธำรงรักษาพระศาสนาให้มั่นคงและยั่งยืนสืบไป

2. สาระสำคัญของหนังสือ

หนังสือ “หลักเกณฑ์ของผู้ที่จะบวช: ตามรอยพระพุทธรเจ้า สืบทอดพระศาสนา” ได้เรียบเรียงเนื้อหาอย่างเป็นระบบ เริ่มตั้งแต่การอธิบายความหมายและความสำคัญของการบวชในพระพุทธศาสนา ไปจนถึงหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในพระธรรมวินัย ตลอดจนบทบาทและหน้าที่ของพระภิกษุในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนา ผู้เขียนนำเสนอเนื้อหาด้วยภาษาที่กระชับ เข้าใจง่าย และอ้างอิงหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นสำคัญ ทำให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ว่าการอุปสมบทมิใช่เพียงพิธีกรรมหรือประเพณีทางสังคม หากแต่เป็นกระบวนการฝึกฝนตนเองเพื่อก้าวเข้าสู่ชีวิตแห่งสมณเพศตามแนวทางที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงวางไว้

ประเด็นสำคัญประการแรก คือ คุณสมบัติของผู้ที่จะอุปสมบท ซึ่งผู้เขียนอธิบายโดยอ้างอิงหลักพระวินัยอย่างชัดเจน เช่น ผู้บวชต้องมีอายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ มีสุขภาพสมบูรณ์ ไม่เป็นโรคต้องห้ามตามพระวินัย ไม่อยู่ในฐานะทาสหรือผู้ต้องโทษทางกฎหมาย และไม่เป็นผู้ที่มีข้อห้ามตามพระธรรมวินัยหรือขัดต่อความประสงค์อันชอบธรรมของบิดามารดา หลักเกณฑ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นว่าการอุปสมบทเป็นกระบวนการที่มีมาตรฐานและระเบียบรองรับ เพื่อให้ผู้เข้าสู่สมณเพศมีความพร้อมทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และคุณสมบัติพื้นฐานอันจะนำไปสู่การศึกษาพระธรรมวินัยและการดำรงชีวิตในเพศบรรพชิตได้อย่างเหมาะสม

ประเด็นสำคัญอีกประการหนึ่ง คือ เจตนาแห่งการบวชและกระบวนการอุปสมบท ผู้เขียนเน้นย้ำว่าการบวชควรตั้งอยู่บนเจตนาที่บริสุทธิ์ มุ่งศึกษาพระธรรม ฝึกฝนตนเอง และพัฒนาปัญญาเพื่อความพ้นทุกข์มากกว่าการแสวงหาผลประโยชน์ทางโลกหรือเหตุผลภายนอก หนังสือยังอธิบายลำดับขั้นของการอุปสมบท ตั้งแต่การแสดงความประสงค์ขอบวช การมีอุปัชฌาย์เป็นผู้ดูแล การศึกษาข้อวัตรปฏิบัติ ตลอดจนการดำเนิน

ชีวิตภายใต้พระธรรมวินัย ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญที่ช่วยหล่อหลอมให้พระภิกษุมีความรู้ ความประพฤติ และ ความรับผิดชอบต่อสมณเพศ

นอกจากนี้ หนังสือยังอธิบายถึง บทบาทของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ในฐานะผู้ศึกษาและปฏิบัติ ตามพระธรรมวินัย ผู้สืบทอดพระศาสนา และผู้เผยแผ่หลักธรรมแก่สังคม พระภิกษุจึงมิใช่เพียงผู้ดำรงสมณเพศ แต่เป็นแบบอย่างแห่งการประพฤติปฏิบัติที่ดีงาม และเป็นกำลังสำคัญในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาให้ ดำรงอยู่สืบไป ด้วยเหตุนี้ หนังสือจึงมิได้ให้เพียงความรู้เกี่ยวกับหลักเกณฑ์ของการบวชเท่านั้น หากยังปลูกฝัง อุดมคติและความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับคุณค่า ความหมาย และความรับผิดชอบของการเป็นพระภิกษุใน ในฐานะผู้สืบทอดพระธรรมวินัยตามรอยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าอีกด้วย

3. จุดเด่นและคุณค่าของหนังสือ

หนังสือ “หลักเกณฑ์ของผู้ที่จะบวช: ตามรอยพระพุทธเจ้า สืบทอดพระศาสนา” มีจุดเด่นที่สำคัญคือ การจัดลำดับเนื้อหาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การอธิบายความหมายของการบวช หลักเกณฑ์ของผู้ที่จะอุปสมบท ตามพระธรรมวินัย กระบวนการอุปสมบท ไปจนถึงบทบาทและหน้าที่ของพระภิกษุในพระพุทธศาสนา ผู้เขียน นำเสนอเนื้อหาด้วยภาษาที่กระชับ เข้าใจง่าย และอ้างอิงหลักพระธรรมวินัยเป็นสำคัญ ทำให้ผู้อ่านสามารถ เข้าใจหลักการของการบวชได้อย่างถูกต้อง ทั้งในเชิงหลักการและการนำไปปฏิบัติจริง โดยเฉพาะการอธิบาย คุณสมบัติของผู้บวช เช่น อายุครบ 20 ปีบริบูรณ์ สุขภาพสมบูรณ์ ไม่มีข้อห้ามตามพระวินัย และมีความพร้อม ที่จะเข้าสู่สมณเพศ ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรอบคอบของพระวินัยในการคัดเลือกผู้ที่จะเข้ามาสืบทอด พระพุทธศาสนา

อีกประการหนึ่ง หนังสือให้ความสำคัญกับ เจตนาแห่งการบวช โดยชี้ให้เห็นว่าการอุปสมบทควรตั้งอยู่ บนความตั้งใจที่จะศึกษาพระธรรม ฝึกฝนศีล สมาธิ และปัญญา เพื่อพัฒนาตนเองและมุ่งสู่ความพ้นทุกข์ มากกว่าการแสวงหาประโยชน์ทางโลก นอกจากนี้ ผู้เขียนยังอธิบายกระบวนการอุปสมบทอย่างเป็นลำดับ ตั้งแต่การขอบรรพชา การมีอุปัชฌาย์ การศึกษาและฝึกอบรม ตลอดจนการดำรงชีวิตภายใต้พระธรรมวินัย ซึ่ง ช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจทั้งหลักการและวิธีปฏิบัติของการบวชได้อย่างครบถ้วน และเห็นคุณค่าของการเตรียมความพร้อมก่อนเข้าสู่ชีวิตสมณเพศ

คุณค่าที่สำคัญของหนังสืออยู่ที่การนำเสนอ บทบาทของพระภิกษุในฐานะผู้สืบทอดพระธรรมวินัย ผู้รักษาพระศาสนา และผู้เผยแผ่พระพุทธพจน์แก่สังคม ทำให้ผู้อ่านตระหนักว่าการบวชมิใช่เพียงการเปลี่ยน สถานภาพของชีวิต แต่เป็นการรับผิดชอบต่อการธำรงรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้อง หนังสือ จึงเหมาะสำหรับผู้เตรียมอุปสมบท พระภิกษุ สามเณร ตลอดจนพุทธศาสนิกชนทั่วไปที่ต้องการศึกษาแนวคิด เรื่องการบวชตามพระธรรมวินัย และสามารถใช้เป็นคู่มือเบื้องต้นในการสร้างความเข้าใจเกี่ยวกับอุดมคติของ สมณเพศและการดำรงชีวิตตามรอยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้เป็นอย่างดี

4. ข้อสังเกตและข้อเสนอแนะ

แม้ว่าหนังสือจะนำเสนอหลักเกณฑ์ของการอุปสมบทตามพระธรรมวินัยได้อย่างกระชับและเป็นระบบ แต่หากเพิ่มเติมตัวอย่างจากพระสูตรหรือเรื่องราวการอุปสมบทของพระสาวกในสมัยพุทธกาล เช่น การบวชของพระอัญญาโกณฑัญญะ พระสารีบุตร พระโมคคัลลานะ หรือพระราหุล จะช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพการปฏิบัติตามหลักธรรมได้ชัดเจนยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยสร้างแรงบันดาลใจให้ผู้ที่สนใจอุปสมบทตระหนักว่าการบวชเป็นการดำเนินชีวิตตามรอยพระสัมมาสัมพุทธเจ้าและพระอรหันตสาวก ซึ่งมุ่งพัฒนาตนเองด้วยศีล สมาธิ และปัญญา อันเป็นหัวใจของการสืบทอดพระพุทธศาสนา

นอกจากนี้ หากผู้เขียนเพิ่มเติมการเปรียบเทียบหลักเกณฑ์การอุปสมบทในสมัยพุทธกาลกับการดำเนินงานของคณะสงฆ์ในปัจจุบัน โดยอธิบายพัฒนาการของรูปแบบการบวช การเตรียมความพร้อมของผู้บวช และการประยุกต์ใช้พระวินัยให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมร่วมสมัย จะช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจทั้งหลักการและการปฏิบัติได้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น รวมทั้งมองเห็นคุณค่าและความต่อเนื่องของพระธรรมวินัยที่ยังคงเป็นรากฐานสำคัญของการธำรงรักษาและสืบทอดพระพุทธศาสนาในทุกยุคทุกสมัย

5. บทสรุป

หนังสือ “หลักเกณฑ์ของผู้ที่จะบวช: ตามรอยพระพุทธเจ้า สืบทอดพระศาสนา” เป็นผลงานที่นำเสนอหลักการอุปสมบทตามพระธรรมวินัยได้อย่างกระชับ ชัดเจน และเป็นลำดับ ทำให้ผู้อ่านเข้าใจว่าการบวชมิใช่เพียงการเปลี่ยนสถานภาพจากฆราวาสสู่สมณเพศหรือการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเท่านั้น แต่เป็นกระบวนการพัฒนาตนเองผ่านการศึกษาและปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างจริงจัง ผู้เขียนได้สะท้อนให้เห็นคุณค่าของการบวชในฐานะการสืบทอดพระพุทธศาสนา การฝึกฝนศีล สมาธิ และปัญญา ตลอดจนการเตรียมความพร้อมของผู้ที่จะเข้าสู่ร่มกาสาวพัสตร์เพื่อดำรงชีวิตตามแนวทางแห่งพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

โดยสรุป หนังสือเล่มนี้มีได้เป็นเพียงคู่มือสำหรับผู้เตรียมอุปสมบท หากยังเป็นงานเขียนที่สะท้อนคุณค่าของชีวิตสมณะและอุดมคติของการสืบทอดพระธรรมวินัยอย่างลึกซึ้ง การบวชที่ถูกต้องตามหลักพระพุทธศาสนาจึงหมายถึงการสละความยึดมั่นในทางโลกเพื่อแสวงหาความรู้ ความดี และการพัฒนาจิตใจ อันนำไปสู่การเป็นกำลังสำคัญในการธำรงรักษาพระพุทธศาสนาและการสร้างประโยชน์แก่สังคม หนังสือเล่มนี้จึงเหมาะสำหรับผู้สนใจอุปสมบท พระภิกษุ สามเณร ตลอดจนพุทธศาสนิกชนทั่วไปที่ต้องการศึกษาแนวคิดและคุณค่าของการบวชตามแนวทางพระพุทธศาสนาอย่างถูกต้องและลึกซึ้ง

บรรณานุกรม

พระอาจารย์กัณหา สุขกาโม. (ม.ป.ป.). **หลักเกณฑ์ของผู้ที่จะบวช ตามรอยพระพุทธเจ้าสืบทอดพระศาสนา.**

ชาเร็น การพิมพ์ จำกัด

จริยธรรมการตีพิมพ์บทความในวารสารประชาคมพุทธศาสนา ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม

วารสารประชาคมพุทธศาสนา ของศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม ให้ความสำคัญกับการรักษามาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์เผยแพร่บทความ ดังนั้น จึงกำหนดให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องต้องปฏิบัติตามหลักการและมาตรฐานด้านจริยธรรมในการตีพิมพ์อย่างเคร่งครัด ดังนี้

บทบาทหน้าที่ของบรรณาธิการและกองบรรณาธิการในวารสารประชาคมพุทธศาสนา

1. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการมีหน้าที่พิจารณาและตรวจสอบบทความที่ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารทุกบทความ โดยพิจารณาความสอดคล้องของเนื้อหาบทความกับเป้าหมายและขอบเขตของวารสาร รวมถึงตรวจสอบคุณภาพของบทความตามกระบวนการประเมินคุณภาพบทความก่อนการตีพิมพ์
2. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องใช้หลักการในพิจารณาบทความโดยอ้างอิงเหตุผลทางวิชาการเป็นหลัก และต้องไม่มีอคติต่อผู้นิพนธ์บทความและเนื้อหาบทความที่พิจารณาไม่ว่าจะด้วยกรณีใดๆ ทั้งสิ้น
3. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความหรือผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความ ไม่ว่าจะเป็นประโยชน์ในเชิงธุรกิจหรือในการนำไปเป็นผลงานทางวิชาการของตนเอง
4. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องไม่ปิดกั้น เปลี่ยนแปลง หรือแทรกแซงข้อมูลที่ใช้แลกเปลี่ยนระหว่างผู้ทรงคุณวุฒิที่ตรวจประเมินบทความและผู้นิพนธ์บทความ
5. บรรณาธิการและกองบรรณาธิการต้องปฏิบัติตามกระบวนการและขั้นตอนต่าง ๆ ของวารสารอย่างเคร่งครัด

บทบาทหน้าที่ของผู้นิพนธ์บทความในวารสารประชาคมพุทธศาสนา

1. บทความที่ผู้นิพนธ์ส่งมาเพื่อพิจารณาตีพิมพ์ในวารสารต้องเป็นบทความที่ไม่เคยตีพิมพ์หรือเผยแพร่ที่ไหนมาก่อน
2. ผู้นิพนธ์บทความต้องทำการอ้างอิงให้ถูกต้องทุกครั้งเมื่อนำผลงานของผู้อื่นมานำเสนอหรืออ้างอิงประกอบในเนื้อหาบทความของตนเอง และต้องไม่คัดลอกผลงานของผู้อื่น
3. หากผลงานทางวิชาการของผู้นิพนธ์เกี่ยวข้องกับการใช้สัตว์ ผู้เข้าร่วม หรืออาสาสมัคร หรือผลการวิจัยมีประเด็นที่เปราะบางต่อผู้ให้ข้อมูล ผู้นิพนธ์ควรดำเนินการตามหลักจริยธรรม ปฏิบัติตามกฎหมาย และข้อบังคับที่เกี่ยวข้องอย่างเคร่งครัด รวมถึงต้องได้รับความยินยอมก่อนการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

หรือแสดงเอกสารที่เกี่ยวข้อง เช่น หนังสือรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์ หรือในสัตว์ทดลองประกอบด้วยทุกครั้ง

4. ผู้นิพนธ์บทความต้องยินยอมโอนลิขสิทธิ์ให้แก่วารสารประชาคมพุทธศาสนา ก่อนการตีพิมพ์ และไม่ นำผลงานไปเผยแพร่หรือตีพิมพ์กับแหล่งอื่น ๆ หลังจากที่ได้รับ การตีพิมพ์กับวารสารประชาคมพุทธศาสนา แล้ว

5. ชื่อผู้นิพนธ์ที่ปรากฏในบทความต้องเป็นผู้ที่มีส่วนในบทความนั้นๆ จริง

บทบาทหน้าที่ของผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความ

1. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่มีส่วนได้ส่วนเสียกับผู้นิพนธ์บทความ การพิจารณาคุณภาพของบทความต้องคำนึงถึงคุณภาพของบทความเป็นหลัก และพิจารณาบทหลักการและเหตุผลทางวิชาการโดยปราศจากอคติหรือความขัดแย้งส่วนตัว

2. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องตระหนักว่าตนเองเป็นผู้มีความเชี่ยวชาญ มีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาของบทความที่รับประเมินอย่างแท้จริง

3. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องไม่แสวงหาประโยชน์จากบทความที่ตนเองได้ทำการประเมิน

4. หากผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความได้ตรวจสอบแล้วพบว่าบทความที่รับประเมิน เป็นบทความที่คัดลอกผลงานชิ้นอื่น ๆ ผู้ทรงคุณวุฒิประเมินบทความต้องแจ้งให้บรรณาธิการทราบทันที พร้อมแสดงหลักฐานประกอบที่ชัดเจน

5. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประเมินบทความต้องรักษาระยะเวลาประเมินตามกรอบเวลาประเมินที่วารสารประชาคมพุทธศาสนา กำหนด รวมถึงไม่เปิดเผยข้อมูลของบทความให้ผู้อื่นได้รับรู้

2.11 หัวข้อย่อย ขนาด 16 ชนิดตัวหนา ระบุหมายเลขข้อย่อย โดยเรียงตามลำดับตามเลขหัวข้อเรื่องเป็นหลัก

2.13 เนื้อหา ขนาด 16 ชนิดตัวธรรมดา และพิมพ์ให้ชิดขอบทั้งสองด้าน โดยบทความวิจัยและบทความวิชาการ ให้มีองค์ประกอบเริ่มตั้งแต่บทนำหรือความนำ เนื้อหาหลัก วิเคราะห์และสรุป บรรณานุกรม ส่วนบทวิจารณ์หนังสือ ให้มีข้อมูลทางบรรณานุกรม ชื่อผู้วิจารณ์ บทวิจารณ์ สำหรับงานสร้างสรรค์ประเภทอื่นๆ ให้มีองค์ประกอบตามบทความวิจัยและบทความวิชาการ

3. จำนวนหน้าต้นฉบับ

เนื้อหาของบทความตั้งแต่หัวข้อเรื่องจนถึงบรรณานุกรมควรมีความยาวไม่ควรเกิน 15 หน้า กระดาษขนาด A4

4. ช่องทางการส่งผลงาน

4.1 ทางไปรษณีย์ ให้พิมพ์ผลงาน 1 ชุด และซีดีบันทึกผลงานในรูปแบบไมโครซอฟต์เวิร์ด 1 แผ่น ส่งถึง พระครูปลัดสุวัฒนวิสุทธิสารคุณ, ผศ.ดร. 137 วัดอาวุธวิกสิตาราม ถ.จรัญสนิทวงศ์ 72 แขวงบางพลัด เขตบางพลัด กรุงเทพฯ 10700 โทร. 086-086-4258

4.2 ทาง Email โดยส่งไฟล์เวิร์ด ไปที่ maghavin9@gmail.com

4.3 ทาง website โดยส่งไฟล์เวิร์ดเข้าในระบบของวารสาร หลังจากนั้น ทางวารสารจะดำเนินการตามลำดับจนกว่าจะมีการตีพิมพ์ผลงาน

วารสาร
ประชาคมพุทธศาสนา
Journal of Buddhist Community

เจ้าของ

ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวูรวิกสิตาราม (Research center for dhammsuksa phrapariyattidhamma of watawutwikasitaram school) ภูมิกุณแม่ก้าง ห้อง 305 เลขที่ 137 วัดอาวูรวิกสิตาราม ถนนจรัญสนิทวงศ์ 71 บางพลัด กรุงเทพฯ 10700 โทร 0860864258